

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Krimināltiesisko zinātņu katedra

Bakalaura darbs

Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem

Saņemts

_____ katedrā

20__ .g. __. . _____

Sekretāra (-es) paraksts

Akadēmiskā Bakalaura studiju
programmas „Tiesību zinātne”

Pilna laika klātienes nodaļas

6.semestra studente

Liene Vīndedze

lv09249

Zinātniskais vadītājs

Dr. iur., doc. Diāna Hamkova

Rīga, 2011

Satura rādītājs

Ievads.....	3
1. Dzīvnieku aizsardzība vēsturiskā skatījumā Latvijas un starptautiskajā regulējumā.....	5
2. Cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvniekiem juridiskā analīze	16
2.1. Dzīvnieku klasifikācija likuma izpratnē.....	16
2.2. Objekts un objektīvā puse.....	21
2.3. Subjekts un subjektīvā puse.....	33
2.4. Kvalificējošās pazīmes Krimināllikuma 230. panta otrajā daļā	34
2.5. Noziedzīgā nodarījuma nošķiršana no pārkāpuma.....	37
3. Dzīvnieku aizsardzība citu valstu normatīvo aktu ietvaros	41
Kopsavilkums	47
Anotācija angļu valodā	48
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts.....	49
Pielikums	52

Ievads

Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem ir kļuvusi par diezgan aktuālu problēmu mūsdienu pasaulē, par ko ir vērts aizdomāties un runāt, jo citkārt dzīvniekiem nodarīts pāri, pat īsti to neizprotot un nenovērtējot sekas, - aiz nezināšanas, nesaprašanas vai nolaidības. Liela loma tajā ir arī cilvēku sirdsapziņai, morālei un ētikai. Neatkarīgi no tā, ka dzīvnieku tiesības aizsargā virkne normatīvo aktu un, ka par šī noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu paredzēta gan administratīvā, gan kriminālatbildība, ar to nepietiek, jo ar katru gadu palielinās vardarbības gadījumi pret dzīvniekiem, ko apliecina ne tikai bieži dzirdētās ziņas, ka kāds dzīvnieks nogalināts, spīdzināts vai pamests bezpalīdzīgā stāvoklī, bet arī Rīgas reģiona pārvaldes statistika (Pielikums Nr.1). Ja cilvēks veic neatļautas darbības, tad pat vislabākais normatīvais akts tur nevar līdzēt. Vienīgais, ko ieteicams darīt, - sodīt, jo, ja cilvēks var nodarīt pāri dzīvniekiem, viņam nav cieņas pret dzīvību vispār, un nākamais solis var būt vērsts pret bērnu vai pat pieaugušu cilvēku, jo dzīvība šī cilvēka acīs neko nenožīmē. Sodam jābūt samērīgam ar dzīvniekam nodarītām ciešanām, ņemot vērā arī sabiedrībai nodarīto morālo kaitējumu. Sodam jābūt tādām, kas spētu atturēt no atkārtotas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas. Sods nedrīkst būt pārāk liberāls, jo pretējā gadījumā tam nav jēgas. Galvenā problēma tomēr ir tā, ka visbiežāk lietas par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem līdz tiesai nemaz nenonāk, jo vaina ir grūti pierādāma, nav liecinieku, cilvēki neziņo par šādiem gadījumiem, kā arī ne vienmēr vainīgos iespējams atrast. Būtībā tikai daļa šādu gadījumu nonāk atklātībā, bet vairums vispār netiek izmeklēti. Tādēļ ir svarīgi pievērst pastiprinātu uzmanību dzīvnieku tiesību un interešu aizsardzībai, tai skaitā mainot cilvēku attieksmi pret dzīvniekiem kā dzīvām būtnēm, kuras arī spējīgas just, kā arī risinot šo jautājumu ne tikai juridiskajā, bet arī ētiskajā aspektā.

Darba mērķis aptver cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvniekiem krimināltiesiskā aspekta izpēti gan Latvijā, gan arī citu valstu normatīvo aktu ietvaros, šai sakarā arīdzan noskaidrojot galvenos tiesību avotus, kas prezumē dzīvnieku tiesības, it īpaši tiesības uz veselību, dzīvību un labturību. Papildus būtiski izprast un analizēt problēmas, kas saistītas ar dzīvnieku aizsardzības regulējuma piemērošanu praksē.

Cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvniekiem kontekstā liela uzmanība pievērsta tādiem problēmjautājumiem kā - nozieguma apgrūtinošai nošķiršanai no pārkāpuma administratīvo tiesību izpratnē, normatīvo aktu pretrunām un likuma robiem dzīvnieku aizsardzības jomā, kā arī regulējuma atšķirībām dažādu valstu tiesību sistēmās.

Mērķa realizēšanai izvirzīti sekojoši uzdevumi:

- Literatūras, normatīvo aktu un prakses materiālu vākšana un studēšana;
- Zinātnisko materiālu un tiesību normu pētīšana un analizēšana Latvijā 20./21.gadsimta gaitā un ārvalstīs;
- Tiesu prakses pētīšana un analizēšana Latvijas ietvaros, minot svarīgākos piemērus un faktus;
- Informācijas salīdzināšana, lai analīzes veidā izdarītu secinājumus;
- Subjektīvā viedokļa izteikšana par analīzes gaitā gūtajām atziņām.

Pētījums balstās uz dažādos avotos ietverto atzinumu, dažādo normatīvo aktu redakciju un citu valstu tiesību avotu salīdzināšanu un analizēšanu, par pamatu ņemot gan juridisko literatūru, gan interneta publikācijas, gan arī normatīvos aktus un tiesu prakses materiālus. Tieši no šiem avotiem tiks iegūta svarīgākā informācija, ar kuras palīdzību tiks sasniegts šī darba mērķis un uzdevumi.

Šajā darbā izmantotas galvenokārt vispārzinātniskās izziņāšanas metodes, piemēram tādas kā vēsturiskā, gramatiskā, salīdzināšanas un analītiskā metode.

1. DZĪVNIIEKU AIZSARDZĪBA VĒSTURISKĀ SKATĪJUMĀ LATVIJAS UN STARPTAUTISKAJĀ REGULĒJUMĀ

Dzīvnieku aizsardzība pret cietsirdīgu izturēšanos krimināltiesiskajā aspektā ne vienmēr bijusi identa mūsdienu regulējumam, tā traktējama atbilstoši laikmetam, valsts iekārtai un sabiedriskai apziņai, to atspoguļojot normatīvo aktu kvalitātē un piemērošanas efektivitātē.

Lai varētu analizēt tādu noziedzīgu nodarījumu kā cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem mūsdienu krimināltiesību ietvaros, svarīgi gūt priekšstatu par dzīvnieku aizsardzības regulējuma attīstības tendencēm un tiesību normu pārmantojamību 20. gadsimta gaitā Latvijā, jo Latvija vēsturiski ir bijusi pakļauta visai dažādai un atšķirīgai politiskajai un ekonomiskajai ietekmei, kas neizbēgami atstāja pēdas arī dzīvnieku aizsardzības jautājumos. Šajā sakarā, tiks izmantoti sekojoši krimināltiesību avoti:

- 1903. gada Sodu likumi, „kurus 1903. gada 22. martā apstiprināja cars Nikolajs II.”¹ Sodu likumus pilnā apjomā, pielāgājot okupācijas režīma vajadzībām, vācu militārā vara pirmā pasaules kara laikā, pakāpeniski okupējot Latvijas teritoriju, ieviesa spēkā vispirms Kurzemē, bet vēlāk arī Vidzemē. 1918. gada 6. decembrī Latvijas Tautas Padome atstāja spēkā Latvijā okupācijas varas ieviestos 1903. gada Sodu likumus. Arī pēc padomju varas padzīšanas Tautas Padome ar 1919. gada 5. decembra likumu noteica, ka Latvijā ir spēkā visi Krievijas likumi, kas nav atcelti Latvijā. Latgalē Sodu likumus ieviesa ar 1920. gada 15. marta likumu. 1903. gada Sodu likumi ar Saeimas vēlāk izdarītajiem grozījumiem bija spēkā Latvijas teritorijā līdz 1933. gada 1. augustam.²
- 1933. gada 24. aprīlī pieņemtais Latvijas Sodu likums, kas stājās spēkā tā paša gada 1. augustā.³ Tas tika izstrādāts uz 1903. gada Krievijas Sodu likumu bāzes, par pamatu ņemot Vācijas, Itālijas, Šveices un citu valstu kriminālkodeksus. Sodu likums bija spēkā līdz 1940. gada 25. novembrim.⁴
- 1926. gada KPFSR Kriminālkodekss, kas ar PSRS 1940. gada 26. novembra likumu tika ieviests okupētajā Latvijas teritorijā.⁵ Šis Krimināllikums Latvijā bija spēkā līdz 1961. gada 31. martam, izņemot vācu okupācijas laiku.⁶

¹ Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Autoru kolektīvs. Rīga: Fonds Latvijas Vēsture, 2000, 41.lpp.

² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 9.lpp.

³ Krastiņš U. Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 23.lpp.

⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 9.lpp.

⁵ Krastiņš U. Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 23.lpp.

- 1961. gada 6. janvārī pieņemtais Latvijas PSR Kriminālkodekss, kas stājās spēkā no 1961. gada 1. aprīļa. Ar 1991. gada 22. augusta likumu šis Krimināllikums tiek uzskatīts par Latvijas Kriminālkodeksu.⁷ Līdz ar jaunradītā Krimināllikuma spēkā stāšanos 1999. gada 1. aprīlī šis Kriminālkodekss zaudē spēku.⁸
- 1998. gada 17. jūnijā Latvijas Republikas Saeimas pieņemtais un 1998. gada 8. jūlijā publicētais Krimināllikums, kas stājās spēkā no 1999. gada 1. aprīļa.⁹

Sākotnēji pievērsīsimies 1903. gada Sodu likumiem. Trīspadsmitajā nodaļā ar nosaukumu „Sabiedriskās tikumības uzraudzības noteikumu pārkāpšana” ietverta norma, kurā paredzēta atbildība par veltīgu mājlopu mocīšanu. „Kas veltīgi mocījis mājlopus, sodāms ar arestu uz laiku ne ilgāku par septiņām dienām, vai ar naudas sodu ne augstāku par divdesmit pieciem latiem (287.pants).”¹⁰ Kā redzams, atbildība paredzēta tikai par mājlopu, nevis par jebkuru dzīvnieku sugu mocīšanu, kas norāda uz tā laika likuma robiem dzīvnieku aizsardzības jomā. Turklāt lietotais termins „mocīšana” ir pārāk šaurs un interpretējams kā „darbības ar nolūku radīt ciešanas dzīvniekam, ilgstoši liedzot ēdienu, dzērienu, brīvību vai citādā veidā, kas apdraud dzīvību vai izsauc smagu saslimšanu.”¹¹ Daudz plašāks ir mūsdienās lietotais jēdziens „cietsirdīga izturēšanās”, kas ietver arī mocīšanu un citas cietsirdības izpausmes. Vēl akcentējams tas, ka šī norma iekļauta nodaļā ar nosaukumu „Sabiedriskās tikumības uzraudzības noteikumu pārkāpšana”, kas tādējādi atspoguļo tā laika sabiedrības priekšstatus par tikumību. Lai konstatētu šī noziedzīgā nodarījuma kaitīguma novērtējumu atbilstoši sankciju smagumam, jāatzīmē, ka visi kriminālsodāmie nodarījumi šajā likumā tiek „iedalīti smagos noziegumos, noziegumos un pārkāpumos.”¹² Noziedzīgus nodarījumus par kuriem likumā kā augstākais sods nolikts arests vai naudas sods, sauc par pārkāpumiem.¹³ Tiesa, sods par šo pārkāpumu šī likuma spēkā esamības laikā nebija visai bargs, turklāt pamatojoties uz iepriekš minēto, droši var apgalvot, ka sankcijā paredzētās maksimālās soda robežas bija pat nepietiekamas. Uz to norāda arī tas, ka „arests piespriežams uz laiku no vienas dienas līdz sešiem mēnešiem. Notiesātie uz arestu ne ilgāku laiku par

⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 9.lpp.

⁷ Krastiņš U. Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 23.lpp.

⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 9.lpp.

⁹ Krastiņš U. Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 23.lpp.

¹⁰ 1903. gada 22. marta Sodu likumi. 3. izdevums. Rīga: Neoficiāls izdevums, 1930, 81.lpp.

¹¹ Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Nordik, 1998, 160.lpp.

¹² Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Autoru kolektīvs. Rīga: Fonds Latvijas Vēsture, 2000, 41.lpp.

¹³ 1903. gada 22. marta Sodu likumi. 3. izdevums. Rīga: Neoficiāls izdevums, 1930, 8.lpp.

septiņām dienām var, pēc tiesas lēmuma, izciest arestu savā dzīves vietā.”¹⁴ Pēc tā spriežot, soda efektivitāte bija ļoti zema, pastāvēja risks, ka pārkāpējs var atkārtot šo noziedzīgo nodarījumu arī pēc soda izciešanas, jo šādā laika posmā neiespējami bija panākt noziedznieka resocializāciju, turklāt arī naudas sods bija pārāk niecīgs, lai atturētu no pārkāpuma atkārtotas izdarīšanas.

Pievēršoties 1933. gada Latvijas Sodu likumam, jāatzīmē, ka tas nav radīts no jauna, bet turpina 1903. gada Sodu likumu tradīcijas, paralēli mēģinot pielāgoties laikmeta modernajām prasībām. Nodaļa „Sabiedriskās tikumības uzraudzības noteikumu pārkāpšana”, kas nosaukumu saglabājusi no 1903. gada Sodu likumiem, izkārtota astoņpadsmitajā, ne kā agrāk trīspadsmitajā nodaļā. Grozīts arī regulējums – „Kas veltīgi mocījis dzīvniekus, sodāms ar arestu uz laiku, ne ilgāku par trim mēnešiem, vai ar naudas sodu, ne augstāku par trīssimts latiem (314.pants). Veltīgas dzīvnieku mocīšanas sodamība 314. pantā atšķirībā no agrākā 287. panta neaprobežojas vienīgi ar mājas dzīvniekiem.”¹⁵ Turpmāk atbildība tiek paredzēta par jebkura dzīvnieka sugas pārstāvja veltīgu mocīšanu. „314. panta dispozīcijā esošā aizlieguma pamatā atrodas cienība pret līdzietību, ko cilvēks sajūt, redzot dzīvai būtnei nodarītas veltīgas (ar mērķa nopietnību neattaisnojamas)¹⁶ ciešanas. Tāda cilvēku līdzietība parādās pirmām kārtām pret tiem dzīvniekiem, kuru dzīvo spēku cilvēki izmanto vai no kuriem tie mājsaimniecībā gūst citādu labumu, kas to zināmā mērā tuvina cilvēkiem (mājkustoņi). Bet tāda aprobežošanās ar līdzietību pret mājkustoņiem vien nav vietā augstākā kultūras līmenī, kas rada lielāku sajūtu izsmalcinātību. Nav tāpēc pamata pielaist mocīt dzīvniekus, kuri sastāda, piemēram, medību, zvejas vai zinātniskos nolūkos t.s. vivisekcijas priekšmetus. Pie tam nebūt nav vajadzīgs „publiskums”. Ja mēs skatāmies uz pārmērīgas nežēlības izrādīšanu, apejoties ar dzīvniekiem, kā uz pretmorālisku nodarījumu, tad ne tikai tāpēc, ka par tā lieciniekiem bijušas daudzas personas. Pietiek, ka ir klāt kaut viens cilvēks, kuru uztrauc riebīgais skats. Pēc tam tāds likumīgs sašutums var rasties arī citiem, uzzinot par notikušo. Beidzot tāda uzvešanās padara rupju, pretēji vispārējam tikumības līmenim, tā tikumus, kurš tādu nežēlību izrāda.”¹⁷ Lai gan dzīvnieku mocīšana joprojām tika uzskatīta par pārkāpumu, nevis par noziegumu, sods, neatkarīgi no tā, šajā likumā tika ievērojami paaugstināts.

¹⁴ 1903. gada 22. marta Sodu likumi. 3. izdevums. Rīga: Neoficiāls izdevums, 1930, 12.lpp.

¹⁵ 1933. gada 24. aprīļa Sodu likums. Rīga: Neoficiāls izdevums, 1934, 103.lpp.

¹⁶ Attaisnojama būtu, piemēram, zirga noskriešana cilvēka dzīvības glābšanas dēļ.

¹⁷ Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 178.-179.lpp.

Lai izprastu abu minēto normatīvo aktu regulējuma trūkumus dzīvnieku aizsardzības jomā, ir vērts atgādināt vienu no 1903. gada Sodu likumu īpatnībām. „Tas saturēja pantus, kas mūsdienu izpratnē paredzēja atbildību ne tikai par kriminālnoziedzīgiem, bet arī par administratīvajiem pārkāpumiem.”¹⁸ Līdz ar to abos sodu likumos bija kodificētas gan krimināltiesību, gan administratīvo tiesību normas. Jāuzsver tas, ka par dzīvnieku mocīšanu, tamdēļ paredzēja tikai kriminālatbildību. Turklāt abos sodu likumos, normām nebija nosaukuma, tāpēc apdraudētā interese bija nosakāma tikai pēc likumā ietvertās normas satura. Taču īpaši jāņem vērā tas, ka dzīvnieki galvenokārt netika uztverti kā patstāvīgas apsardzības priekšmeti ārpus viņu aptverošās cilvēka mantiskās sfēras, tie tika aizsargāti lielākoties kā cilvēka īpašuma sastāvdaļa pret netikumisku izturēšanos.

1926. gada KPFSR Kriminālkodekss krasi atšķīrās no iepriekš minētajiem sodu likumiem, jo šī kodeksa ietvaros galvenokārt atspoguļojās PSRS valsts ideoloģija. „KPFSR kriminālās likumdošanas uzdevums ir aizsargāt strādnieku un zemnieku sociālistisko valsti un tajā nodibināto tiesisko kārtību no sabiedriski bīstamiem nodarījumiem, pielietojot pret to izdarītajiem sociālās aizsardzības līdzekļus.”¹⁹ „Sociālā bīstamība” kļūst par kriminālpārkāpuma konstitutīvu pazīmi un Sevišķās daļas noziedzīga nodarījuma sastāva galveno jēdzienu. Soda mērs tiek piemērots nevis atbilstoši nodarījumam, bet sociālās bīstamības pakāpei. 1926. gada Kriminālkodekss pilnīgi atsakās no soda jēdziena, tiek runāts tikai par sociālās aizsardzības pasākumiem.²⁰ Dzīvnieku mocīšanu, šķiet, neuztvēra kā sociāli bīstamu, un, iespējams, tāpēc tiešs regulējums, kas aizsargātu konkrēti dzīvniekus kā dzīvas būtnes pret cietsirdīgu izturēšanos kodeksā netika paredzēts. Taču attiecībā uz atsevišķu dzīvnieku sugu pārstāvjiem, kam piešķirts sevišķi noderīga īpašuma statuss, tāds daļēji tika noteikts otrajā nodaļā ar nosaukumu „Citi noziedzīgi pret pārvaldības kārtību”. Kā viens no tiem minams pants, kas aizliedza lopu nesaudzīgu izkaušanu. „Par lopu nesaudzīgu izkaušanu vai tīšu sakropļošanu, kā arī par citu personu uzskūdišanu to darīt nolūkā sagraut lauksaimniecības kolektīvizāciju un kavēt tās attīstību, noteikta – brīvības atņemšana uz laiku līdz diviem gadiem, ar izraidīšanu no attiecīgā apvidus vai bez tās (79.¹ pants). Šis pants izdots laikā, kad norisinājās cīņa par lauksaimniecības kolektīvizāciju. Viens no kulaku un citu šķiras naidīgo elementu cīņas veidiem pret kolektīvizāciju bija savu lopu nesaudzīga izkaušana, kā arī neapzinīgo vienpersonīgo zemnieku un sādžas nabadzīgo un vietējo

¹⁸ [B.a.]. Latvijas valsts un tiesību vēsture. Mācību līdzeklis Latvijas Policijas akadēmijas neklātienas studentiem. Rīga: Petrovskis un Ko, 2006, 196.lpp.

¹⁹ Traiņins A., Meņšagins V., Višinska Z. KPFSR Kriminālkodeks. Komentārs. Rīga: Grāmatu apgāds, 1946, 9.lpp.

²⁰ Krauss D., Pastile K. Krimināltiesību pamatjautājumi Latvijā un Vācijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2002, 125.-127.lpp.

zemnieku uzkūdišana to darīt.”²¹ Kā redzams, šīs normas mērķis bija nevis aizsargāt lopus kā dzīvnieku sugas pārstāvjus, bet aizsargāt lauksaimniecības kolektivitāciju. Vēl viens pants, kas iekļauts tajā pašā nodaļā, bet, kas aizsargāja tieši zirgus no nelikumīgas nokaušanas – „Par nelikumīgu (bez veterinārās uzraudzības orgānu atļaujas) zirgu nokaušanu, kā arī tīšu zirgu sakropļošanu un citiem ļaunprātīgiem nodarījumiem, kuru dēļ zirgi nobeigušies vai kļuvuši nederīgi, ja tos izdarījuši kulaki vai privāti uzpircēji, kā arī, ja viņi uzkūdijuši uz šiem nodarījumiem citas personas, noteikta brīvības atņemšana uz laiku līdz diviem gadiem, ar izraidīšanu vai bez tās. Par tiem pašiem nodarījumiem attiecībā uz zirgiem, kas pieder kolchoziem, sovchoziem, mašīnu-zirgu stacijām un citām socializētā sektora iestādēm un uzņēmumiem, ja tos izdarījuši norādīto saimniecību, iestāžu un uzņēmumu darbinieki un kolchoznieki, noteikti labošanas darbi uz laiku līdz vienam gadam (79.³ pants).”²² Arī šajā pantā pārsvarā dominē valsts īpašuma aizsardzība, nevis zirgu kā dzīvnieku sugu pārstāvju aizsardzība pret cietsirdīgu izturēšanos. Līdzīga situācija atspoguļojas arī nākamajā pantā, kur paredzēta atbildība par noziedzīgi nevērīgu apiešanos ar zirgiem. „Par noziedzīgi nevērīgu apiešanos ar zirgiem un sevišķi ar grūsnām ķēvēm kolchozos, solchozos, mašīnu-zirgu stacijās, socializētā sektora iestādēs un uzņēmumos, ja tas izsaucis zirga nobeigšanos vai zirgs ar to kļuvis nederīgs, noteikti labošanas darbi uz laiku līdz sešiem mēnešiem. Tajos gadījumos, kad šiem nodarījumiem bijis sistemātisks raksturs vai to sekas bijušas ievērojama daudzuma zirgu bojā eja, par tiem noteikta brīvības atņemšana uz laiku līdz trim gadiem (79.⁴ pants).”²³

Neatkarīgi no šīm normām, gan attiecībā uz lopiem, gan zirgiem, mērķis bija viens, aizsargāt pārvaldības kārtību, respektīvi, sociālo iekārtu. Šajā Kriminālkodeksā neviens pants nebija tendēts uz dzīvnieku kā dzīvju būtņu aizsardzību, domājams, tāpēc, ka dzīvnieki tika uzskatīti par īpašumu, kurš tiek aizsargāts tikai tad, kad tiek apdraudētas valsts intereses. Kopumā var teikt, ka šī kodeksa spēkā esamības laikā, tieši Latvijas teritorijā, dzīvnieku tiesības neciest no cietsirdīgas izturēšanās netika respektētas, jo likums pilnā mērā neregulēja šo jautājumu.

1961. gada Latvijas PSR Kriminālkodekss, atšķirībā no pirmajiem sodu likumiem un 1926. gada KPFSR Kriminālkodeksa, neregulēja dzīvnieku aizsardzības jautājumus vispār. Šī kodeksa galvenais uzdevums bija „aizsargāt pret noziedzīgiem apdraudējumiem padomju sabiedrisko un valsts iekārtu, sociālistisko īpašumu, pilsoņu, personu tiesības un visu

²¹ Traiņins A., Meņšagins V., Višinska Z. KPFSR Kriminālkodeks. Komentārs. Rīga: Grāmatu apgāds, 1946, 136.-137.lpp.

²² Turpat. 138.lpp.

²³ Turpat. 139.lpp.

sociālistisko tiesisko kārtību.”²⁴ Iespējams, dzīvnieku tiesības bija atstātas novārtā un netika aizsargātas šajā laikposmā, jo radās pārliecība, ka dzīvnieki ir „atjaunojamie resursi” un tamdēļ tos var izmantot, piemēram, „lai iegūtu rūpnieciskas un ārstnieciskas izejvielas, pārtikas produktus un citas materiālas vērtības, kas nepieciešamas iedzīvotāju un tautas saimniecības vajadzību apmierināšanai, kā arī izmantot zinātniskiem, kultūrizglītības un estētiskiem nolūkiem.”²⁵ Taču laika gaitā, pārveidojoties šim Kriminālkodeksam par Latvijas Kriminālkodeksu, no jauna tika iekļauts pants, kas paredzēja atbildību par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem. Tas atradās desmitajā nodaļā ar nosaukumu „Noziegumi pret sabiedrisko drošību, sabiedrisko kārtību un iedzīvotāju veselību”. Šī panta saturs bija šāds – „Par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, kuras rezultātā tie gājuši bojā vai sakropļoti, kā arī par dzīvnieku spīdzināšanu soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar naudas sodu līdz desmit minimālajām mēnešalgām (207.¹ pants).”²⁶ Atšķirībā no pirmajiem sodu likumiem, termins „mocīšana” aizstāts ar daudz precīzākiem jēdzieniem, tādiem kā „cietsirdīga izturēšanās” un „spīdzināšana”, turklāt šī panta dispozīcija papildināta ar sekām, kurām jāiestājas cietsirdīgas izturēšanās rezultātā – „tie gājuši bojā vai sakropļoti”. Sankcijā paredzēts tāds soda veids kā brīvības atņemšana, neparedzot agrāk noteikto arestu. Naudas sods saglabājies kā alternatīvais soda piemērošanas līdzeklis.

Analizējot 1998. gada pieņemtā Krimināllikuma regulējumu par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, jāsadala to divās redakcijās – vēsturiskā redakcijā (01.04.1999. – 30.06.2009.) un aktuālā redakcijā (spēkā esoša no 01.07.2009.).

Vēsturiskā redakcijā bija šāds regulējums – „Par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, kuras rezultātā tie gājuši bojā vai sakropļoti, vai par dzīvnieku spīdzināšanu, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem vai ar arestu, vai ar naudas sodu līdz astoņdesmit minimālajām mēnešalgām, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas (230.pants).”²⁷ Šis pants atrodams divdesmitajā nodaļā „Noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību”. Salīdzinājumā ar iepriekš minēto Kriminālkodeksu, jaunradītajā Krimināllikumā nodaļas nosaukuma formulējums ir daudz precīzāks un konkrētāk attiecās uz analizējamā noziedzīga nodarījuma raksturu. Turklāt grozīts arī teikuma saturs, kas sākotnēji pieprasīja, lai vienlaicīgi realizētos cietsirdīga izturēšanās pret

²⁴ Blūma M., Dzenītis J., Gružinis S. u.c. Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1982, 7.lpp.

²⁵ [B.a.]. *Nē, mamma, dzīvnieki ir lietas. Palasi likumus.* [B.v.]: 09.02.2010, - [atsauce 10.05.2011.]. Pieejams: <http://dzivniekutiesibas.wordpress.com/2010/02/09/%E2%80%A2-ne-mammu-dzivnieki-ir-lietas-palasi-likumus/>

²⁶ Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas Kriminālkodeksa pantiem. Rīga: TIC, 1997, 181.lpp.

²⁷ *Latvijas Republikas Krimināllikums.* Redakcija no 01.04.1999. līdz 14.06.2000. Pamatredakcija. [atsauce 17.04.2011.]. Pieejams: http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966&version_date=01.04.1999

dzīvniekiem, kuras rezultātā tie gājuši bojā vai sakropļoti mijiedarbībā ar dzīvnieku spīdzināšanu. Patreiz vārdu savienojums „kā arī” veiksmīgi aizstāts ar saikli „vai”, ieviešot alternatīvu gadījumā, ja izpildās vismaz viena no minētajām darbībām. Savukārt sods Krimināllikumā kļuvis bargāks - brīvības atņemšanu uz diviem gadiem aizstājot uz četriem gadiem, kā arī paredzot izvēles alternatīvu, proti, piemērot ne tikai brīvības atņemšanu un naudas sodu, bet arī arestu, kā arī atstājot tiesas kompetencē piemērot vai nepiemērot papildsodu – mantas konfiskāciju. Arīdzan naudas sods paaugstināts no desmit minimālajām mēnešalgām uz astoņdesmit minimālajām mēnešalgām.

Aktuālās redakcijas regulējums, kas vēl aizvien atrodas divdesmitajā nodaļā „Noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību”, ir sekojošs:

„(1) Par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, kuras rezultātā tas gājis bojā vai sakropļots, vai par dzīvnieka spīdzināšanu — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz astoņdesmit minimālajām mēnešalgām, atņemot tiesības turēt dzīvniekus uz laiku līdz pieciem gadiem vai bez tā un konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas publiskā vietā vai nepilngadīgā klātbūtnē vai ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, vai ja ar to radīts būtisks kaitējums, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz simt piecdesmit minimālajām mēnešalgām, atņemot tiesības turēt dzīvniekus uz laiku līdz pieciem gadiem vai bez tā un konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas (230.pants).”²⁸

Panta pirmās daļas dispozīcija grozīta tikai redakcionāli. Proti, norāde uz cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem un to spīdzināšanu aizstāta ar šo vārdu vienskaitlī – pret dzīvnieku un atbilstoši tam sakārtojot pārējo tekstu un pants papildināts ar otro daļu, kā kvalificējošus apstākļus nosakot nozieguma izdarīšanu publiskā vietā vai nepilngadīgā klātbūtnē, tā izdarīšanu personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, kā arī būtiska kaitējuma nodarīšanu. Līdz ar šo grozījumu izdarīšanu, kā jau minēts iepriekš, panta pirmās daļas sankcijā tika samazināts brīvības atņemšanas sods no četriem gadiem līdz trim gadiem, savukārt panta otrajā daļā tika noteikta brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem. Abu daļu sankcijās tāpat norādīts uz arestu, piespiedu darbu un naudas sodu, attiecīgi līdz astoņdesmit un simt piecdesmit minimālajām mēnešalgām, kā arī uz papildsodiem – tiesību atņemšanu turēt dzīvniekus uz laiku līdz pieciem gadiem un mantas konfiskāciju, kas

²⁸Latvijas Republikas Krimināllikums. Aktuālā redakcija. [atsauce 17.04.2011.]. Pieejams: http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966&version_date=01.01.2011

piemērojama pēc tiesas ieskata. Sakarā ar Krimināllikuma 230. pantā noteikto alternatīvi piemērojamo mantas konfiskāciju, Krimināllikuma 42. panta trešā daļa papildināta ar norādi, ka tiesa, nosakot mantas konfiskāciju par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, piemēro daļēju mantas konfiskāciju un attiecina to uz dzīvniekiem.²⁹ Attiecībā uz paredzēto papildsodu – turēt dzīvniekus uz kādu noteiktu laiku, jāņem vērā, ka šāda veida sodu izpilde ir problemātiska. Tiesa izdod izpildrakstu un spriedumu nosūta izpildei tiesu izpildītājam. Taču šeit arī sākas problēmas tiesu izpildītājam, kā lai kontrolē to, ka šī persona nav iegādājusies kādu dzīvnieku. Lai šādu problēmu izpildei nebūtu, katrā pilsētā un pagastā būtu vajadzīgs dzīvnieku reģistrs.

Tostarp vēl svarīgi akcentēt, ka „pašreizējā panta redakcija kriminālatbildību par dzīvnieku mocīšanu atšķirībā no spīdzināšanas paredz tikai tad, ja dzīvnieks cietsirdīgas rīcības rezultātā ir gājis bojā vai ticis sakropļots, lai arī mocīšana pēc sava kaitīguma pakāpes neatšķiras no spīdzināšanas un būtu norādāma analizējamā panta dispozīcijā, nosakot atbildību jau par pašu dzīvnieku mocīšanas faktu, neatkarīgi no tās izraisītajām sekām.”³⁰ Jāuzsver arī tas, ka „pēc Krimināllikuma 230. panta netiek saukta pie kriminālatbildības persona, kas nogalinājusi vai sakropļojusi dzīvnieku, ja izdarītajā darbībā nav saskatāmas cietsirdības pazīmes.”³¹

Minētie krimināllikumi atspoguļo ne tikai attiecīgo krimināltiesību līmeni, bet arī sabiedrību kopumā, tās attīstību, progresa līmeni un vērtību orientāciju. Atbilstoši tam, arī dzīvnieku aizsardzības regulējumā izdarītas neskaitāmas izmaiņas un papildinājumi, lai precīzi aptvertu šī noziedzīgā nodarījuma saturu, lai aizsargātas būtu ne tikai noteiktas sugas, bet visas dzīvās radības, kas pieskaitāmas pie dzīvnieku pasaules, turklāt vēršoties pret dzīvnieku tiesībām uz dzīvību, veselību, labturību, lai tiktu noteikts atbilstošs un samērīgs sods. Laika gaitā normatīvā bāze, šajā jautājumā, progresējusi tiktāl, ka tā paredz ne tikai kriminālatbildību, bet arī administratīvo atbildību.

Vēl Latvijā dzīvnieku tiesības reglamentē „Dzīvnieku aizsardzības likums”, kurš pieņemts 1999. gada 9. decembrī un stājies spēkā 2000. gada 1. janvārī. Šī likuma preambulā ir deklarēts, ka „cilvēces ētiskais pienākums ir nodrošināt visu sugu dzīvnieku labturību un aizsardzību, jo katrs īpatnis par sevi ir vērtība. Cilvēkam ir morāls pienākums cienīt jebkuru radību, izturēties pret dzīvniekiem ar iekļūstīgu sapratni un tos aizsargāt. Nevienam nav atļauts bez pamatota iemesla nogalināt dzīvnieku, nodarīt tam sāpes, radīt ciešanas vai citādi

²⁹ Liholaja V. Uz Krimināllikuma desmitgadi atsaucoties (II). Jurista Vārds, 2009. 1. decembris, nr. 48, 13.lpp.

³⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. 3. papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 530.lpp.

³¹ Judins A. Krimināltiesību terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Raka, 1999, 29.lpp.

kaitēt.”³² Minētais likums nosaka kādos gadījumos iestājas atbildība par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, uzskaitot cietsirdības izpausmes, kā arī nosaka personas tiesības un pienākumus dzīvnieku aizsardzības jomā.

Bez šā likuma, dzīvnieku labturības un aizsardzības prasības ietvertas vēl virknē citu tiesību aktu, piemēram, 2001. gada 26. aprīļa Veterinārmedicīnas likumā; Ministru kabineta 2003. gada 17. jūnija noteikumos Nr. 310 „Kaušanai paredzēto lauksaimniecības dzīvnieku aizsardzības prasības”; Ministru kabineta 2004. gada 26. oktobra noteikumos Nr. 895 „Kārtība, kādā organizējamās dzīvnieku sacensības, tirgi, izsoles izstādes un citi pasākumi ar dzīvnieku piedalīšanos”; Ministru kabineta 2005. gada 20. decembra noteikumos Nr. 959 „Labturības prasības sporta, darba un atrakciju dzīvnieku turēšanai, apmācībai un izmantošanai sacensībās, darbā vai atrakcijās”; Ministru kabineta 2006. gada 4. aprīļa noteikumos Nr. 266 „Labturības prasības mājas (istabas) dzīvnieku turēšanai, tirdzniecībai un demonstrēšanai publiskās izstādēs, kā arī suņu apmācībai”; Ministru kabineta 2006. gada 16. maija noteikumos Nr. 407 „Noteikumi par dzīvnieku labturības prasībām dzīvnieku patversmēs un dzīvnieku viesnīcās, kārtību, kadā dzīvnieku nodod dzīvnieku patversmē vai dzīvnieku viesnīcā, kā arī dzīvnieku patversmju un dzīvnieku viesnīcu reģistrācijas kārtību”; Ministru kabineta 2008. gada 2. janvāra noteikumos Nr. 5 „Lauksaimniecības dzīvnieku vispārīgās labturības prasības”; Ministru kabineta 2009. gada 7. jūlija noteikumos Nr. 743 „Cūku labturības prasības”; Ministru kabineta 2010. gada 21. decembra noteikumos Nr. 1131 „Noteikumi par izmēģinājumu dzīvnieku audzētāju, piegādātāju un lietotāju reģistrāciju, kārtība, kādā veicamas darbības ar izmēģinājumu dzīvniekiem, un izmēģinājumu dzīvniekiem nodrošināmās labturības prasības” un citos. Uzskaitījums nav izsmeļošs, bet jau nosauktais vairums liek secināt, ka dzīvnieku labturību aizsargā pietiekami daudz normatīvo aktu, pie tam atbilstoši katras sugas specifikai. Minētie tiesību avoti regulē dzīvnieku aizsardzības jautājumus tikai nacionālajā līmenī. Papildus nacionālajiem tiesību avotiem Latvijai saistošas ir arī Eiropas Savienības regulas un direktīvas, piemēram, tādas kā Padomes direktīva 98/58/EK par lauksaimniecībā izmantojamo dzīvnieku aizsardzību, Padomes direktīva 93/119/EK par dzīvnieku aizsardzību kaušanas vai nonāvēšanas laikā, Padomes direktīva 86/609/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu uz to dzīvnieku aizsardzību, kurus izmanto izmēģinājumos un citiem zinātniskiem mērķiem. Vēl Latvija pievienojusies dažādām dzīvnieku aizsardzības konvencijām, kuru regulējums iestrādāts nacionālajos likumos, kā svarīgākās minamas - 1979. gada konvencija par migrējošo savvaļas

³² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs 3. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 208.lpp.

dzīvnieku sugu aizsardzību; Eiropas konvencija par lauksaimniecības dzīvnieku aizsardzību; Eiropas konvencija par kaujamo dzīvnieku aizsardzību; Eiropas konvencija par mājas (istabas) dzīvnieku aizsardzību; Eiropas konvencija par izmēģinājumos un citos zinātniskos nolūkos izmantojamo mugurkaulnieku aizsardzību.

Kā starptautisku tiesību avotu, kas aizsargā dzīvnieku tiesības ir vērts pieminēt „Vispārējo dzīvnieku tiesību deklarāciju”, „kas svinīgi tika proklamēta Parīzē 1978. gada 15. oktobrī. Gan Vispārējā dzīvniektiesību deklarācijas preambulā, gan tās desmit pantos ir uzskaitītas dzīvnieku pamattiesības un šajā sakarā – arī cilvēku pienākumi. Gan deklarācijas uzbūves, gan atsevišķu tās pantu pamatā ir Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, taču saturs tai ir plašāks, jo tā atzīst, ka visām dzīvajām radībām Zemes virsū ir vienādas tiesības uz eksistenci. Tās galvenais mērķis ir novērst cilvēka nežēlību un varmācīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, tomēr tā radīta arī tāpēc, lai izskaustu sugu diskrimināciju jeb sudzismu, kas ir sekas cilvēka patvaļīgi radītajai hierarhiskajai sistēmai, kura veidota pēc cilvēka izvēlētajiem kritērijiem – pieradinātie pakļāvīgie dzīvnieki tiek raksturoti kā noderīgi, savukārt citas dzīvnieku sugas nosauc par parazitāriem, nereti „augstākos” dzīvniekus nodala no „zemākajiem”. Tādējādi, vērsties pret diskrimināciju sugu starpā, deklarācija vērsas pret nevienlīdzīgām tiesībām, kas sugām tiek piešķirtas atkarībā no vietas hierarhijā.”³³ Diemžēl šai deklarācijai „ir vēl mazāk juridiskā spēka nekā cilvēktiesību deklarācijai.”³⁴ Respektīvi, dzīvnieku tiesību aizsardzība ir maz attīstīta starptautiskajā līmenī, jo normas nav imperatīvas un saistošas.

Kopumā jāuzsver tas, ka, ja „Dzīvnieku tiesību deklarāciju” atzītu par juridiski saistošu, dzīvniektiesības tiktu akceptētas līdzīgi kā cilvēktiesības, tas ir, dzīvnieku intereses būtu jāievēro līdzīgi kā cilvēku intereses. Tādējādi ideālā gadījumā nozīmīgs krimināltiesību teorijas sasniegums būtu jaunas nodaļas iekļaušana Krimināllikuma Sevišķajā daļā, kas plašāk un detalizētāk aizsargātu dzīvnieku tiesības un intereses. Lai gan tas būtu ievērojams solis uz priekšu, taču, domājams, pasaule vēl nav gatava pieņemt tik radikālas izmaiņas, ka dzīvnieki var būt patstāvīgi tiesību subjekti, jo gadsimtu gaitā, viena lieta tomēr palikusi nemainīga, respektīvi, dzīvnieku kā īpašuma statuss. Bet kā zināms, īpašnieks ar savu mantu var rīkoties pēc saviem ieskatiem – drīkst to valdīt, lietot un arī iznīcināt. Lai gan ar likumu ir aizliegts cietsirdīgi izturēties pret dzīvniekiem, tomēr nav aizliegts nogalināt dzīvnieku, ja izdarītajā nav konstatējamās cietsirdības pazīmes, kas tādējādi ļauj īpašniekam nogalināt viņam

³³ [B.a.]. *Par tiesību deklarācijām*. [B.v.]: 20.07.2009, - [atsauce 28.03.2011.]. Pieejams: <http://www.zb-zeme.lv/ekofilosofija/dzivniektiesibu-deklarācijas-izcelsme>

³⁴ Klods Nue Ž. *Vispārējās dzīvnieku tiesību deklarācijas ietekme*. [B.v.]: 18.06.2009, – [atsauce 19.04.2011.]. Pieejams: <https://dzivniekutiesibas.wordpress.com/2009/07/20/par-tiesibu-deklaracijam/>

piejerošo dzīvnieku praktiski jebkurā laikā, neskatoties uz iemesliem, vienīgais, kas tiek kontrolēts ir nogalināšanas veids. „Piemēram, mājdzīvniekus drīkst nogalināt, ne tikai, ja tie apdraud cilvēkus, vai ir smagi slimi, bet arī jebkurā laikā pēc īpašnieka vēlēšanās tiem drīkst veikt eitanāziju (tiesa, eitanāziju drīkst veikt tikai praktizējošs veterinārārsts un tad, ja neizdodas atrast dzīvniekam jaunu īpašnieku). Un, protams, iemesli šādai rīcībai atrodas visdažādākie: cilvēki mēdz nogalināt pilnīgi veselus mājdzīvniekus, jo, piemēram, jādodas kādā ceļojumā, bet dzīvnieku nav pie kā atstāt un līdzīgi ņemt nevar vai negribas; mēdz nogalināt, jo dzīvnieks ir saslimis un ārstēšana būtu dārgāka nekā jauna dzīvnieka iegāde; mēdz nogalināt, jo nespēj tiem iemācīt negrauzt mēbeles vai neriet, vai arī tie neatbilst kādām citām īpašnieka vēlmēm; mēdz nogalināt, jo dzīvnieks kļuvis pārāk vecs, lai izklaidētu īpašnieku vai dzīvnieks apnicis un vienkārši gribas jaunu, savādāku”³⁵ un tā tālāk. Pat vissvarīgākās dzīvnieku vajadzības tiek uzskatītas par mazāk svarīgākām kā visdažādākās cilvēku vēlmes. Pamatojoties uz iepriekš minēto, vajadzētu paredzēt atbildību arī par dzīvnieku nogalināšanu bez pamatota iemesla, jo pakļaut kādu dzīvību būtni savam iegribām un kaprīzēm arī ir amorāli. Saskaņā ar „Vispārējās dzīvnieku tiesību deklarācijas” 7. pantu - „Jebkura darbība, kas izraisa nevajadzīgu dzīvnieka nāvi, kā arī jebkurš lēmums, kas noved pie šādas rīcības, uzskatāms par noziegumu pret dzīvību.”³⁶ Dzīvība ir dzīvība, neatkarīgi no tā, vai tas ir cilvēks vai dzīvnieks, jo katrs ir svarīgs kā viens un neviens nav svarīgāks par vienu. Priekšlaicīga nāve ar anestēzijas un citu sāpju noņemošo un mazinošo līdzekļu palīdzību jebkurā gadījumā ir nepieņemama, jo tiek liegta iespēja dzīvot.

Lai gan ar īpašumu var rīkoties pēc saviem ieskatiem, dzīvnieks tomēr ir dzīva būtne, kas spēj just tāpat kā cilvēks, tāpēc par to jā rūpējas un jā uzņemas par to atbildība, to nekādā gadījumā nevar degradēt līdz lietu līmenim. Ļoti iespējams, ka būs nepieciešami vēl vairāki gadu simti, lai spētu izprast un pieņemt šo ētiku, jo dzīvnieka kā īpašuma statuss kopumā netiek apšaubīts.

³⁵ Rollin B. Animal rights and human morality. New York: Prometheus Books, 1992, P. 220.-221.

³⁶ *Dzīvnieku tiesību deklarācija*. [B.v.]: 15.01.2008, - [atsauce 11.05.2010.]. Pieejams: <http://www.zb-zeme.lv/ekofilosofija/dzivnieku-tiesibu-deklaracija>

2. CIETSIRDĪGAS IZTURĒŠANĀS PRET DZĪVNIEMIEM JURIDISKĀ ANALĪZE

2.1. Dzīvnieku klasifikācija likuma izpratnē

Lai varētu klasificēt dzīvniekus atbilstoši likuma garam, svarīgi vispirms definēt jēdzienu „dzīvnieks”. „Dzīva būtne, kas barojas ar gatavām organiskām vielām, spēj aktīvi kustēties, bet, kam nav spējas abstrakti domāt pretstatā cilvēkam.”³⁷ Šajā definīcijā dzīvnieks kā dzīva būtne tiek nošķirts no cilvēka un, domājams, šāds paskaidrojums ir nepieciešams, jo pēc bioloģiskās klasifikācijas arī cilvēks ir iekļauts dzīvnieku valstī, bet šī darba ietvaros jēdziens „dzīvnieks” tiks lietots attiecībā uz visiem dzīvniekiem, kuri nav cilvēki. Ņemot vērā, ka dzīvnieki daudzējādā ziņā ir ļoti atšķirīgi, tik plaša jēdziena lietošana atsevišķos gadījumos var būt problemātiska.

„Dzīvnieku aizsardzības likuma izpratnē dzīvniekus pēc to faktiskā stāvokļa iedala šādi:

- Savvaļas dzīvnieki;
- Nebrīvē audzētie dzīvnieki.

Dzīvnieki pēc to izmantošanas veida likuma izpratnē tiek iedalīti sekojoši:

- Savvaļas dzīvnieki – medījамie un nemedījамie;
- Nebrīvē audzētie dzīvnieki – lauksaimniecības dzīvnieki; mājas (istabas) dzīvnieki; sporta, darba un atrakciju dzīvnieki; izmēģinājumu dzīvnieki; dzīvnieki, kurus tur zooloģiskajā dārzā; savvaļas sugu dzīvnieki, kurus tur reģistrētā savvaļas sugas dzīvnieku turēšanas vietā.”³⁸

Lai izprastu minētā iedalījuma nepieciešamību, svarīgi raksturot katru kategoriju sīkāk, tādējādi radot priekšstatu par katrai klasei nodrošināmo labturību un aizsardzību atbilstoši sugas specifikai.

„Dzīvnieku aizsardzības likuma” izpratnē savvaļas sugas dzīvnieks ir „dzīvnieks, kura evolūciju nav apzināti ietekmējis cilvēks, lai apmierinātu savas vajadzības.”³⁹ Šī definīcija ir pārāk kodolīga, tāpēc mēdz definēt arī kā „dzīvniekus, kas atrodas dabiskos brīvības apstākļos uz sauzemes, ūdenī, atmosfērā un augsnē, kā arī kontinentālajā šelfā. Šajās vidēs savvaļas dzīvnieki var atrasties pastāvīgi vai uz laiku. Ja šīs vides atrodas Latvijas Republikas

³⁷ *Skaidrojošā vārdnīca*. [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/sv/>

³⁸ Bierande R. *Dzīvnieku klasifikācija likuma izpratnē*. [B.v.]: 12.08.2010, - [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://lv.lv/?menu=doc&id=214858>

³⁹ *Latvijas Republikas Dzīvnieku aizsardzības likums*. Aktuālā redakcija. [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=14940>

teritorijā, attiecīgo savvaļas dzīvnieku izmantošanu un aizsardzību regulē Latvijas Republikas likumi un tās ratificētās starptautiskās konvencijas un nolīgumi.”⁴⁰

„Dzīvnieku aizsardzības likumā” ir noteikts, ka dzīvnieka īpašnieka pienākums ir „rūpēties par dzīvnieka veselību, labturību un izmantošanu atbilstoši tā sugai, vecumam un fizioloģijai.”⁴¹ Acīmredzot minēto nevar attiecināt uz savvaļas dzīvniekiem, jo tie ir brīvi un var izdzīvot paši, jo pielāgojušies dzīvei brīvā dabā. Taču ir arī savvaļas dzīvnieki, kuriem ir īpašnieks, kaut gan tie neatkarīgi no tā turpina dzīvot apstākļos, maksimāli pietuvinātos dabiskajiem. Kā spilgtu piemēru var minēt savvaļas zirgus Jelgavā. Nesen tika lēsts, ka šie savvaļas zirgi „izmitināti nepiemērotos apstākļos, izskatās izkāmējuši, kā arī novārdzināti līdz bada nāvei.”⁴² Šajā gadījumā, tā kā šiem savvaļas zirgiem ir īpašnieks, tam jānodrošina šo dzīvnieku labturība, neskatoties uz to, ka tie ir savvaļas dzīvnieki un līdz ar to paši var izdzīvot. „Savvaļas sugas dzīvnieku īpašnieka pienākums nodrošināt katras sugas dzīvnieku fizioloģisko un zoopsiholoģisko vajadzību apmierināšanu.”⁴³ Pretējā gadījumā šāda nolaidība no saimnieka puses var tikt interpretēta kā cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem.

Savvaļas dzīvnieki tiek iedalīti medījamos un nemedījamos. Balstoties uz to šī dzīvnieku kategorija tiek īpaši aizsargāta. „Dzīvnieku aizsardzības likumā” noteikts, ka „savvaļas putnus un zīdītājus aizliegts sagūstīt un turēt nebrīvē.”⁴⁴ Aizliegums neattiecas uz medījamiem dzīvniekiem, kurus „drīkst medīt vai ķert zinātniskajai pētniecībai, eksponēšanai muzejos, audzēšanai citā vietā vai turēšanai nebrīvē, kā arī turēt nebrīvē, ja saņemta Valsts meža dienesta iekreizējā atļauja”⁴⁵, kā arī retos gadījumos uz nemedījamiem savvaļas dzīvniekiem, kurus „drīkst iegūt, medīt vai turēt nebrīvē, ja saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes iekreizējā atļauja.”⁴⁶ Citos gadījumos, šāda sagūstīšana un turēšana nebrīvē nav pieļaujama un interpretējama kā cietsirdīga izturēšanās pret savvaļas dzīvniekiem, jo tiek atņemta brīvība, tiem, kam tā dota no dzimšanas. Izņēmuma gadījumi tiek attaisnoti augstāku mērķu vārdā, proti, tiek ievērots samērīguma princips, - tas atļauts ar likumu, tam ir leģitīms mērķis, kā arī sabiedrības ieguvums ir lielāks nekā dzīvnieku tiesību ierobežojums.

⁴⁰ Strautmanis J. Ekoloģisko tiesību pamati. Dabasvides tiesiskā aizsardzība. Rīga: Zvaigzne ABC, 1997, 192.lpp.

⁴¹ *Latvijas Republikas Dzīvnieku aizsardzības likums*. Aktuālā redakcija. 5. pants 2. daļa 1. pkt. [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=14940>

⁴² [B.a.]. *Savvaļas zirgiem Jelgavas Pilssalā ziemas beigās var pietrūkt barības*. [B.v.]: 30.12.2010, - [atsauce 13.05.2011.]. Pieejams: http://www.zz.lv/portals/vietejas/raksts.html?xml_id=27242

⁴³ *Latvijas Republikas Dzīvnieku aizsardzības likums*. Aktuālā redakcija. 34. pants. [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=14940>

⁴⁴ Turpat. 27. pants.

⁴⁵ *Latvijas Republikas Medību likums*. Aktuālā redakcija. 10. pants 2. daļa. [atsauce 24.04.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=77455>

⁴⁶ Turpat. 11. pants.

Jāuzsver, ka bieži medību mērķis ir dzīvnieku nogalināšana, nevis tikai sagūstīšana un turēšana nebrīvē. Šāda nogalināšana ir attaisnojama, jo medījot tiek saglabāts līdzsvars dabā un tiek regulēta sugu populācija. „Medījamie dzīvnieki – tie ir savvaļā dzīvojošie zīdītāji un putni, kuru pārstrādes produktus izmanto tautsaimniecībā. Izejot no šīs legālās definīcijas, piemēram, pie medījamiem dzīvniekiem nevar pieskaitīt vārnas un žagatas, klejojošus suņus un kaķus. Tomēr arī šos dzīvniekus atļauts šaut un citādā veidā izkert sabiedriskās drošības apsvērumu dēļ”⁴⁷ Ne visus dzīvniekus var medīt tādā apjomā kā cilvēks vēlas, tādēļ ir noteikti limitētie medījamie dzīvnieki „dzīvnieki, kuru medīšanai tiek noteikts limits”⁴⁸ un nelimitētie medījamie dzīvnieki „dzīvnieki, kuru medīšanai netiek noteikts limits.”⁴⁹ Ministru kabineta 2003. gada 23. decembra noteikumos Nr.760 „Medību noteikumi”, uzskaitīti gan limitētie, gan nelimitētie dzīvnieki, atbilstoši laika periodam, kad tos var medīt. Limitētie dzīvnieki tiek īpaši aizsargāti, un tie ir: „Alņi, staltbrieži, stirnas, mežacūkas, lūši, medņi, rubeņi, vilki.”⁵⁰ Pie nelimitētiem dzīvniekiem pieskaitāmi: „Raķeļi, pelēkie zaķi, meža caunas, āpši, lapsas, mežirbes, fazāni, lauku baloži, mājas baloži, slokas, pelēkās vārnas, žagatas, sējas zosis, baltpieres zosis, bebri, klaiņojoši suņi un kaķi”⁵¹ u.c.

Gadījumā, ja netiek ievēroti medību noteikumi, šādas medības tiek uzskatītas par nelikumīgām un šāda rīcība sodāma atbilstoši Krimināllikuma 112. pantam. Šī panta trešā daļa paredz atbildību arī par aizliegtu vispārbīstamu līdzekļu, metožu, rīku vai paņēmienu izmantošanu medībās. Konkrētāk, medīšanā aizliegts izmantot sekojošus medību līdzekļus, rīkus metodes un paņēmienus: „putnu” līmi; aklus vai sakropļotus dzīvniekus kā ēsmu; skaņu ierakstus; mākslīgus gaismas avotus; spoguļus un citas apžilbinošas ierīces; lāzertipa tēmēkļus un naktstēmēkļus ar elektronisko palielinājumu vai attēla pārveidošanu; tīklus, kas darbojas neselektīvi saskaņā ar pielietošanas nosacījumiem vai izmantošanas apstākļiem; kājķeramos slazdus un slazdus jeb lamatas, kas darbojas neselektīvi saskaņā ar pielietošanas nosacījumiem vai izmantošanas apstākļiem; arbaletus, lokus; pusautomātiskus vai automātiskus ieročus, kuros vienlaicīgi var ielādēt vairāk par trim patronām vai ar kuriem var šaut kārtām; lidaparātus, motorizētus braucošus sauszemes un ūdens transportlīdzekļus; ieročus, kuri nav klasificēti kā medību šaujamo ierīces; ķerambedres, cilpas, āķus, asu priekšmetu uzstādīšanu uz dzīvnieku takām; elektriskas vai elektroniskas ierīces, kuras spēj

⁴⁷ Strautmanis J. Ekoloģisko tiesību pamati. Dabasvides tiesiskā aizsardzība. Rīga: Zvaigzne ABC, 1997, 197.lpp.

⁴⁸ *Latvijas Republikas Medību likums*. Aktuālā redakcija. [atsauce 24.04.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=77455>

⁴⁹ Turpat.

⁵⁰ *Medību noteikumi*. MK noteikumi Nr.760, 23.12.2003. Rīga: Ministru kabinets [atsauce 24.04.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=82552&from=off>

⁵¹ Turpat.

apdullināt vai nogalināt dzīvnieku; sprāgstvielas, patšāvējus; indes un saindētu vai imobilizējošu ēsmu; gāzes vai dūmus.”⁵² Kā redzams, Krimināllikuma 112. panta trešā daļa paralēli Krimināllikuma 230. pantam aizsargā dzīvniekus pret cietsirdīgu izturēšanos, tikai jāņem vērā, ka 112. panta 3. daļa akcentēta uz savvaļas dzīvnieku aizsardzību un tieši medību laikā. Krimināllikuma 230. panta nepilnība ir tāda, ka, lai gan „Dzīvnieku aizsardzības likums” aizsargā visus dzīvniekus, tai skaitā arī savvaļas sugas dzīvniekus, netiek noteikts, ka neatļautu medību paņēmieni, rīku, līdzekļu un metožu izmantošana medībās kvalificējama kā cietsirdīga izturēšanās. Līdz ar to 230. pants līdz galam neregulē cietsirdīgu izturēšanos pret savvaļas dzīvniekiem, tādu rīcību vairāk pielīdzinot nelikumīgām medībām un atbildību paredzot citā Krimināllikuma pantā. „Par aizliegtu vispārbīstamu līdzekļu, metožu, rīku vai paņēmieni izmantošanu medībās - soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz divsimt minimālajām mēnešalgām.”⁵³ Pretstatā Krimināllikuma 230. pantam sods ir vēl bargāks, paredzot brīvības atņemšanu uz četriem, nevis uz trim gadiem.

Tagad pievērsīsimies nebrīvē audzētiem dzīvniekiem, gūstot vispārēju priekšstatu par to izmantošanas veidu. Jāuzsver, ka tiem atšķirībā no savvaļas dzīvniekiem vienmēr ir īpašnieks, kas ir atbildīgs par šo dzīvo būtņu labturību un aizsardzību.

Lauksaimniecības dzīvnieki ir „dzīvnieki, kurus audzē un tur dzīvnieku izcelsmes produktu iegūšanai vai citos lauksaimnieciskos nolūkos, tai skaitā ierobežotā platībā turētie savvaļas sugu dzīvnieki un ar ģenētiskās modifikācijas metodēm iegūtie dzīvnieki. Īsāk sakot, lauksaimniecības dzīvnieki ir produktīvie dzīvnieki, tajā skaitā arī bites.”⁵⁴

Mājas (istabas) dzīvnieki ir „dzīvnieki, kurus cilvēks tur savam priekam.”⁵⁵ Tie lielākoties ir suņi, kaži, kāmjū, jūscūciņas, žurkas, šinšillas, papagaiļi un zivtiņas.

Sporta un darba dzīvnieki ir „dzīvnieki, kuri apguvuši specifiskas iemaņas un veic cilvēka noteiktu darbību.”⁵⁶ Jāuzsver, ka dzīvnieku sports Latvijā nav tik populārs kā, piemēram, Vidusjūras valstīs – gaiļu cīņas, vēršu cīņas, Austrumu valstīs – čūsku dīdīšana, dejojošie lāči u.tml.⁵⁷ Darba dzīvniekus galvenokārt izmanto valsts pārvaldē – Valsts

⁵² *Latvijas Republikas Medību likums*. Aktuālā redakcija. [atsauce 24.04.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=77455>

⁵³ *Latvijas Republikas Krimināllikums*. Aktuālā redakcija. 112. pants 3. daļa. [atsauce 17.04.2011.]. Pieejams: http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966&version_date=01.01.2011

⁵⁴ Bierande R. *Dzīvnieku klasifikācija likuma izpratnē*. [B.v.]: 12.08.2010, - [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://lv.lv/?menu=doc&id=214858>

⁵⁵ *Latvijas Republikas Dzīvnieku aizsardzības likums*. Aktuālā redakcija. [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=14940>

⁵⁶ Turpat.

⁵⁷ Bierande R. *Dzīvnieku klasifikācija likuma izpratnē*. [B.v.]: 12.08.2010, - [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://lv.lv/?menu=doc&id=214858>

robežsardzē, Valsts policijā, Valsts ieņēmumu dienestā (muitā). Tie ir dienesta suņi un zirgi – faktiski šos dzīvniekus sauc par „dienesta dzīvniekiem”, neskatoties uz to, ka normatīvajos aktos tiek lietots jēdziens darba dzīvnieki. Darba dzīvniekus izvēlas atbilstoši izmantošanas veidam, darba apstākļiem un noteiktu funkciju veikšanai.⁵⁸ Savukārt atrakciju dzīvnieki ir dzīvnieki, kurus tur publiskai izrādīšanai izklaides vai sabiedrības izglītošanas nolūkā, izņemot dzīvniekus, kurus tur zooloģiskajā dārzā.⁵⁹ Atrakciju dzīvniekus izmanto speciālajos cirka numuros. Arī tie dzīvnieki, kuri piedalās kādā teātra izrādē, skaitās atrakciju dzīvnieki.⁶⁰

Izmēģinājuma dzīvnieki ir „izmēģinājumam vai citiem zinātniskiem nolūkiem paredzēts vai izmēģinājumā vai citos zinātniskos nolūkos izmantojams dzīvnieks.”⁶¹ Agrāk izmēģinājuma dzīvniekus sauca par eksperimentu dzīvniekiem, bet tagad terminoloģija mainīta. Ar izmēģinājumu dzīvniekiem veic darbības ārpus to fizioloģiskajām normām, lai pētītu nevis dzīvnieku kā sugu, bet gan saistībā ar pētāmām vielām un preparātiem. Latvijā izmēģinājumos visbiežāk izmanto peles, trušus, žurkas. Jāteic, ka normatīvie akti pieļauj dzīvnieku izmantošanu tikai tādā gadījumā, ja nav izmantojama cita iespējamā alternatīvā pārbaudes metode. Rūpīgi tiek sekots arī, kādus pētījumus ar dzīvniekiem veic pasaulē – lai pētījumi un eksperimenti nepārklātos un nedublētos ar citās valstīs veiktajiem.⁶²

Attiecībā uz dzīvniekiem, kurus tur zooloģiskajā dārzā tiešu definīciju „Dzīvnieku aizsardzības likums” nesniedz, taču, definē jēdzienu zooloģiskais dārzs „vieta, kur savvaļas sugas dzīvnieku tur tā bioloģiskajām vajadzībām atbilstošos apstākļos sugas saglabāšanas, pavairošanas vai reintrodukcijas, pētniecības vai sabiedrības izglītošanas nolūkā.”⁶³

Šī klasifikācija galvenokārt nepieciešama, lai varētu katras klases pārstāvim nodrošināt labturību, atbilstoši sugas specifikai normatīvo aktu ietvaros. Nav lieki atzīmēt, ka pats galvenais, kas jānodrošina visiem dzīvniekiem ir tādi turēšanas apstākļi, kas atbilst dzīvnieka sugai, vecumam un fizioloģijai, nepakļaujot tos nevajadzīgām sāpēm un ciešanām.

⁵⁸ Bāra I. *Darba dzīvnieka statuss un tiesiskais regulējums*. [B.v.]: [b.g.], - [atsauce 26.04.2011.]. Pieejams: http://www.turiba.lv/darba_tirgus_2008/pages/Bara_lv.html

⁵⁹ *Latvijas Republikas Dzīvnieku aizsardzības likums*. Aktuālā redakcija. [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=14940>

⁶⁰ Bierande R. *Dzīvnieku klasifikācija likuma izpratnē*. [B.v.]: 12.08.2010, - [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://lv.lv/?menu=doc&id=214858>

⁶¹ *Latvijas Republikas Dzīvnieku aizsardzības likums*. Aktuālā redakcija. [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=14940>

⁶² Bierande R. *Dzīvnieku klasifikācija likuma izpratnē*. [B.v.]: 12.08.2010, - [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://lv.lv/?menu=doc&id=214858>

⁶³ *Latvijas Republikas Dzīvnieku aizsardzības likums*. Aktuālā redakcija. [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=14940>

2.2. Objekts un objektīvā puse

Apskatāmais noziedzīgais nodarījums atzīstams par mazāk smagu noziegumu,⁶⁴ jo paredzētās maksimālās soda robežas par šo noziedzīgo nodarījumu 230. panta pirmajā daļā ir brīvības atņemšana uz trim gadiem, bet panta otrajā daļā uz pieciem gadiem.

Vispārīgais objekts ir valsts un sabiedrības intereses, grupas objekts vispārējā drošība un sabiedriskā kārtība, arī sabiedriskā tikumība, bet tiešais objekts dzīvnieka veselības, dzīvības un labturības intereses. „Sabiedriskā kārtība – tiesību normām un sadzīves noteikumiem atbilstoša kārtība sabiedrībā, kas nodrošina iestāžu, uzņēmumu un organizāciju netraucētu darbību, cilvēku mierīgu dzīvi, darbu un atpūtu, kā arī īpašuma un citu tiesību un interešu aizsardzību.”⁶⁵ Tā kā dzīvnieks tiek uzskatīts par īpašumu, tad apdraudētā interese līdz ar to ir arī vispārējā drošība un sabiedriskā kārtība. Sabiedriskā tikumība pārsvarā tiek apdraudēta, ja cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku notiek publiskā vietā vai nepilngadīgā klātbūtnē, jo tas degradē sabiedrības priekšstatus par vērtībām, kā arī negatīvi ietekmē nepilngadīgā uzskatus par apkārtējo pasauli.

„Dzīvnieku aizsardzības likuma 5. panta otrās daļas 1. punktā ir noteikts dzīvnieka īpašnieka pienākums rūpēties par dzīvnieku veselību, labturību un izmantošanu atbilstoši tā sugai, vecumam un fizioloģijai, kas pilnā mērā attiecas arī uz dzīvnieka turētāju, kam īpašnieks uzticējis dzīvnieku vai arī kā valdījumā dzīvnieks nokļuvis citādā veidā. Savukārt šā likuma 4. pants satur aizliegumu cietsirdīgi izturēties pret dzīvniekiem, kas attiecināms uz ikvienu valsts iedzīvotāju. Krimināllikuma 230. pantā paredzēta kriminālatbildība pret cietsirdīgu izturēšanos pret jebkuru dzīvnieku pasaules pārstāvi – lauksaimniecības dzīvniekiem, mājas (istabas) dzīvniekiem, sporta un darba dzīvniekiem, eksperimentos un zinātniskajos nolūkos izmantojamiem dzīvniekiem, atrakciju dzīvniekiem, savvaļas dzīvniekiem, kurus tur nebrīvē, un tādiem, kuri atrodas savā dabiskajā vidē, vai to spīdzināšanu.”⁶⁶

Sākotnēji ir vērts definēt jēdzienu „cietsirdība” – „tā ir vienaldzība, nejūtīgums pret citu ciešanām, nežēlīgums. Cietsirdība, kā kriminālnodarījuma pazīme, norāda uz sevišķi mokošo

⁶⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 312.lpp.

⁶⁵ Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Nordik, 1998, 230.lpp.

⁶⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. 3. papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 526.-527.lpp.

noziedzīga nodarījuma izdarīšanas veidu. Cietsirdība 230. pantā atzīta par noziegumu kvalificējošo pazīmi.”⁶⁷

„Dzīvnieku aizsardzības likuma” 4. panta pirmā daļa noteic aizliegumu cietsirdīgi izturēties pret dzīvniekiem. Darbības, kas šā likuma izpratnē uzskatāmas par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem ir sekojošas:

Dzīvnieka nogalināšana:

Aizliegums neattiecas uz „lauksaimniecības dzīvniekiem, dzīvnieka eitanāziju, medībām, zveju, kaitīgo grauzēju un kukaiņu iznīcināšanu, gadījumiem, kad dzīvnieks uzbrūkot cilvēkam, apdraud viņa veselību vai dzīvību, gadījumiem, kad dzīvnieka nogalināšana paredzēta infekcijas slimību vai invazīvo sugu apkarošanas programmā, izmēģinājumu dzīvnieku nogalināšanu, ja to paredz izmēģinājuma mērķis.”⁶⁸ Šie izņēmumi iezīmē humānās izturēšanās principu, ka dzīvniekiem nedrīkst likt ciest bez īpaša iemesla – to intereses ir jāsabalansē ar cilvēku interesēm un tikai tad, ja cilvēku intereses uzskatāmas par nozīmīgākām, drīkst ignorēt dzīvnieku intereses. Dzīvnieku gadījumā vismaz teorētiski tiek ņemtas vērā to intereses nepiedzīvot sāpes, kā tas tiek prezumēts „Dzīvnieku aizsardzības likumā”, ka „dzīvnieka nogalināšanai izraugāms veids, kas dzīvniekam rada vismazāk ciešanu.”⁶⁹ Šāda aizlieguma un izņēmumu vienlaikus pastāvēšanu varētu skaidrot, pieminot faktu, ka arī uz cilvēkiem attiecas līdzīgi likumi – cilvēkus ir aizliegts sagūstīt, nogalināt vai izdarīt miesas bojājumus, ja vien nav pamatota iemesla, kad to drīkst darīt, piemēram, lai izvairītos no veselības vai dzīvības apdraudējuma. Tomēr ir skaidrs, ka, atšķirībā no cilvēku nogalināšanas, dzīvnieku nogalināšana visbiežāk tiek pieļauta gadījumos, kas nav saistīti ar veselības un dzīvības apdraudējumu. Tā kā dzīvnieku izcelsmes produktus izmantojam uzturā, tad atļauts nogalināt lauksaimniecības, medījamos un zvejojamos dzīvniekus. Tā galvenokārt ir sena tradīcija un tamdēļ šāds arguments daļēji attaisno šādu rīcību. Kā iepriekš minēts, atšķirībā no citiem izņēmumiem nepieņemama šķiet dzīvnieku eitanāzija, jo, ja ņemam vērā, ka Latvijā aizliegta cilvēku eitanāzija, kapēc gan jāatļauj dzīvnieku eitanāzija, uz kuru dzīvnieka īpašnieks var izšķirties jebkurā laikā un jebkuru vēlmju vadīts. Eitanāzija ir attaisnojama tikai tādos gadījumos, kad nepieciešams pārtraukt dzīvnieka ciešanas, jo tad mērķis ir cēls. Lai gan ir sperts solis uz priekšu un vairs nedrīkst dzīvniekus, kuri dzimuši neplānoti, slīcināt vai aprakt dzīvus, tomēr pretrunīga ir arī to vietā piedāvātā iespēja veikt eitanāziju. Uzreiz ir skaidrs, ka lielo izmaksu dēļ vairums atļausies vispār ignorēt šīs normas,

⁶⁷ Judins A. Krimināltiesību terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Raka, 1999, 28.lpp.

⁶⁸ *Latvijas Republikas Dzīvnieku aizsardzības likums*. Aktuālā redakcija. 44. pants. [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=14940>

⁶⁹ Turpat. 46. pants.

jo to izpilde netiek kontrolēta, un arī eitanāzija neatrisinās šo jautājumu, jo neatkarīgi no tā, ka sāpes ir vismazāk sagādājamās, tik un tā amorāla ir dzīvības atņemšana kā tāda. Ja nav iespējams nodrošināt dzīvo būtņu eksistenci, tad būtu jāregulē pirmām kārtām jau to dzimstība.

Ar cietsirdīgiem dzīvnieku nogalināšanas gadījumiem nereti var sastapties arī tiesu praksē: „2009. gada laika periodā no 20. līdz 23. decembrim D.A. radās nodoms nogalināt sev piederošo suni Šeilu un viņa organizēja cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, kā rezultātā tas tiktu nogalināts. Atrazdamās tai laikā Gulbenes novada Druvienas pagasta „Mājas”, klātesot vairākām personām, būdama alkohola ietekmē, viņa jautāja, vai kāds nevar nogalināt viņai piederošo suni. Pieteicās A.V. 2009. gada 23. decembrī D.A. izdarīja turpmākās darbības, lai izpildītājs realizētu viņas iecerēto noziedzīgo nodarījumu – uzaicināja A.V. doties uz viņas mājām pēc Šeilas. Tad D.A., nolūkā atdot A.V. sev piederošo suni Šeilu nogalināšanai ar A.V. kopā devās uz Gulbenes novada Druvienas pagasta „Mājas”, nonākot D.A. mājās, D.A., tieši organizējot dzīvnieka nogalināšanu: ap kaklu sunim apsēja iepriekš paņemtū auklu, pēc kā nodeva A.V. suni un lāpstu, kas atradās viņas mājas pagalmā, lai A.V. paņemtū to līdzī. Īstenojot D.A. nodomu, A.V., būdams alkohola ietekmē, aizveda suni Šeilu uz Druvienas pagasta „Mājas” mežu, kur, cietsirdīgi izturoties pret dzīvnieku, nolūkā viņu nogalināt, stingri piesēja suni ar D.A. iepriekš ap suņa kaklu apsiesto auklu pie koka tādā veidā, lai sunim tiktu aizžņaugts kakls, tad, jau žņaudzot suni, vēl ar lāpstu ne mazāk kā trīs reizes, tīši iesita sunim pa galvu, pēc tam ar citu auklu apmeta sunim cilpu arī ap purnu un to stingri piesēja pie koka, liedzot sunim jebkādas kustību iespējas, bet pats devās prom. D.A. organizēto un A.V. izdarīto darbību rezultātā kopīgi tika panākta iecerētā mērķa sasniegšana: ar kopīgām viņu pūlēm sunim tika nodarīti dažādi miesas bojājumi, kā rezultātā iestājās suņa nāve. Apsūdzētie atzīst sevi par vainīgiem inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā. Attiecībā uz apsūdzētajiem A.V. un D.A. tiesa kā atbildību mīkstinošus apstākļus atbilstoši Krimināllikuma 47. panta otrai daļai ņem vērā abu apsūdzēto vaļsirdīgo atzīšanos un savas vainas nožēlu. Atbildību pastiprinošs apstāklis attiecībā uz abiem apsūdzētajiem – noziedzīgs nodarījums izdarīts alkoholisko dzērienu ietekmē. Tiesa nosprieda D.A. atzīt par vainīgu noziedzīgā nodarījumā, kas paredzēts Krimināllikuma 230. panta pirmajā daļā un 20. panta otrajā daļā, un sodīt ar piespiedu darbu uz 260 stundām bez mantas konfiskācijas, aizliedzot turēt dzīvniekus uz trīs gadiem. A.V. atzīt par vainīgu noziedzīgā nodarījumā, kas paredzēts Krimināllikuma 230. panta pirmajā daļā un sodīt ar piespiedu darbu uz 230 stundām bez

mantas konfiskācijas, aizliedzot turēt dzīvniekus uz trīs gadiem. Tiesa papildus ņem vērā A.V. garīgās attīstības līmeni, to, ka nozieguma izdarīšanas brīdī viņš bija nepilngadīgs.”⁷⁰

Dzīvnieka sakropļošana:

Izpaužas miesas bojājumu nodarīšanā, kuru rezultātā ir skarts kāds dzīvnieka orgāns, radot tā zaudējumu, darbības izbeigšanu vai vājinājumu. Spilgts dzīvnieka sakropļošanas gadījums dzirdēts par suni, kuram bija aizsaitēts purniņš. „Suns ar sasiesto purniņu ilgstoši klaiņoja pa Ķekavu un Plakanciemu. Suņa purniņš bija cieši nosaitēts ar elastīgo saiti, turklāt tā pakausī bija sasieta tā, ka dzīvnieks nevarēja ne ēst, ne padzerties. Sunim abos vaigos bija caurumi. Bija sākusies nekroze – audu atmiršana, deguntiņā bija palicis tikai kauls, bet no vaigiem izpuvušie audi bija izkrituši.”⁷¹ Šis gadījums interpretējams ne tikai kā dzīvnieka sakropļošana, bet arī kā atstāšana bez palīdzības, jo „Dzīvnieku aizsardzības likumā” ir norma, kura nosaka, ka par bezpalīdzīgā stāvoklī nonākušu dzīvnieku jāziņo. Saimnieku tā arī neatrada, neviens neatsaucās. Un šis nav vienīgais gadījums, kad nav iespējams atrast dzīvnieka saimnieku, jo pavisam vienkārši nevar jau arī pierādīt, ka tas ir vai nav īstais saimnieks. Cilvēki noliedz acīmredzamo, piemēram, suns smagi piekauts un izmests no mājām, bet saimnieks neatzīst, ka tas ir viņa dzīvnieks. Grūti ir pierādīt pretējo. Šādu problēmu varētu atrisināt tikai stingra dzīvnieku identifikācijas un reģistrācijas kārtība.

Dzīvnieka spīdzināšana:

„Ar to krimināltiesībās saprot tādas darbības, kuras, vainīgajam to apzinoties, raksturo vairākkārtīga vai ilgstoša sevišķu sāpju vai ciešanu sagādāšana”⁷² (pēršana ar rīkstēm, knaibīšana, termiska iedarbība, multiplu nelielu bojājumu nodarīšana ar asiem priekšmetiem, nonāvēšana ar mokošiem paņēmieniem utt.⁷³). Nežēlīgs spīdzināšanas gadījums atspoguļots Rīgas rajona tiesas izskatītajā lietā un, proti, „2008. gada 12. jūlijā, ap plkst. 11:00, A.R., atrodoties skvērā pie veikala, Carnikavā, Rīgas rajonā, kur viņa paziņām turēšanā esošais bezšķirnes suns ievainoja bezsaimnieka kaķēnu un (suns) atradās pavadiņā apmēram 2m attālumā no šī kaķēna, viņš A.R., apzinoties, ka šis suns ir spējīgs turpināt miesas bojājumu nodarīšanu kaķēnam un, vēloties to, kā arī apzinoties, ka miesas bojājumu nodarīšanas turpināšanas gadījumā kaķēns tiks pakļauts ilgstošām stiprām sāpēm, var tikt izkropļots vai aiziet bojā, piegāja klāt pie minētā kaķēna, paņēma to rokās un tīši pameta viņu minētajam

⁷⁰ Gulbenes rajona tiesas 2010. gada 25. maija spriedums lietā Nr. 1170044309.

⁷¹ [B.a.]. *Suņa purns bija sasiets profesionāli. Kurš un kāpēc to izdarīja?* [B.v.]: 14.12.2010, - [atsauce 15.05.2011.]. Pieejams: <http://www.kasjauns.lv/lv/zinas/35370/suna-purns-bija-sasiets-profesionali-kurs-un-kapec-to-izdarija>

⁷² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. 3. papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 528.lpp.

⁷³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs 3. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 211.lpp.

sunim. Rezultātā minētais suns satvēra kaķēnu zobos un turpināja miesas bojājumu nodarīšanu viņam. Pēc tam, kad suns palaida kaķēnu vaļā, A.R., kurš visu laiku atradās tuvumā un, netraucējot sunim, vēroja kā tas nodara kaķēnam miesas bojājumus, tīši uzmina ar kāju gulošajam kaķēnam tā galvas rajonā un pārtrauca savas darbības, kad notikušā aculiecinieki sāka skaļi reaģēt un pievērst sabiedrības uzmanību. Tad A.R. paņēma rokās minēto kaķēnu, kuram tika nodarīti miesas bojājumi, kuri raksturojami kā ļoti smaga trauma, kas var izraisīt letālu iznākumu, ja nekavējoties netiek sniegta atbilstoša veterinārmedicīniskā palīdzība, un ar spēku iemeta viņu krūmos. Veterinārārsts, pie kura izsauktie PSIA „Ādažu Glābšanas dienests” darbinieki nogādāja minēto kaķēnu, novērtēja kaķēna stāvokli par bezcerīgu ar sliktu prognozi un bija spiests izšķirties par eitanāziju. A.R. izdarījis mazāk smagu noziegumu, kas vērsts pret dzīvnieku labturību, veselību un dzīvību. Nosakot sodu apsūdzētajam A.R., tiesa secina, ka nodarījumā iesaistītajam suņa īpašniekam ir jāuzņemas zināma atbildība par notikušo un jārūpējas par Dzīvnieku aizsardzības likuma un no to izrietošo normatīvo aktu ievērošanu ikdienā un dzīvnieku turēšanā, nolūkā cienīt jebkuru radību, izturēties pret dzīvniekiem ar iekļautību, sapratni un tos aizsargāt, kas tiešā mērā, protams, attiecināms arī uz apsūdzēto A.R. Par apsūdzētā A.R. atbildību mīkstināšu apstākļi saskaņā ar Krimināllikuma 47. panta otro daļu tiesa atzīst viņa vaļsirdīgo atzīšanos un izdarītā nožēlošanu. A.R. atbildību pastiprinošs apstākļis ir atrašanās alkohola ietekmē. Tiesa ņem vērā to, ka apsūdzētā prettiesiskās darbības ir veiktas publiskā vietā, kur notika sabiedriska pasākums. Tiesa nosprieda A.R. atzīt par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts Krimināllikuma 230. pantā (redakcijā līdz 2009. gada 1. jūlijam) un sodīt ar piespiedu darbu uz 240 stundām, bez mantas konfiskācijas.”⁷⁴ Šajā gadījumā darbojas Krimināllikuma atpakaļejošais spēks, kas labvēlīgāks personai, jo, lai gan spriedums pasludināts 2009. gada 30. septembrī, kad jau ir pieņemta cita redakcija, kas paredz atbildību par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem publiskā vietā, tiek piemērots tas likums, kas bija spēkā noziedzīga nodarījuma izdarīšanas laikā, tātad, kurš neparedzēja tādu kvalificējošo pazīmi kā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu publiskā vietā. Noziegums izdarīts vecās redakcijas darbības laikā, tātad arī šī redakcija piemērojama.

Dzīvnieka mocīšana:

„Bezdarbības izpaušmes krimināltiesību teorijā un praksē apzīmē kā mocīšanu, ar to saprotot rīcību, kas, vainīgajam to apzinoties, sagādā sevišķi stipras sāpes, ciešanas, piemēram, ilgstoša atstāšana bez ēdiena, dzēriena, siltuma, novietošana vai atstāšana citos veselībai

⁷⁴ Rīgas rajona tiesas 2009. gada 30. septembra spriedums lietā Nr. 11354036808.

kaitīgos apstākļos. Tādējādi gan spīdzināšana, gan mocīšana sagādā sevišķas sāpes vai ciešanas, taču atšķirās veids, kā tās tiek izraisītas.”⁷⁵ Dzīvnieku mocīšana konstatējama V.E. nodarījumā, kurš, būdams, atbildīgs par iznomātajā fermā turētajām cūkām, ilgstoši nerūpējās par tām, pietiekami nebaroja, nedzirdēja, netīrīja mēslus, nenodrošināja pietiekamu siltumu cūku novietnē, nenodrošināja saslimušajiem dzīvniekiem kvalificētu ārstēšanu, kā rezultātā visas 24 cūkas gāja bojā.⁷⁶

Dzīvnieka atstāšana bez aprūpes:

Bez aprūpes nereti atstāj tādus dzīvniekus, kuriem ir saimnieks. Kā piemēru var minēt J.P. nodarījumu, „kurš 12 dienas, nepārtraukti lietojot alkoholu, atstāja bez aprūpes viņa ģimenei piederošas govīs, kuras visu laiku atradās piesietas pļavā, tiešas saules iedarbībā, lai arī minētajā laika posmā dienas vidējā gaisa temperatūra sasniedza 30°, kur tās netika pārsietas, barotas, dzirdītas un slauktas, kā rezultātā govīm iekaisa tesmeņi, kas varēja radīt tesmeņa bojājumus ar neatgriezeniskām sekām.”⁷⁷

Dzīvnieka atstāšana bezpalīdzīgā stāvoklī:

Biežāk šādu nodarījumu konstatē attiecībā pret klaiņojošiem vai citiem cilvēkiem piederošiem dzīvniekiem. Kā piemēru var minēt D.J. nodarījumu, „kurš būdams alkohola ietekmē, cenšoties nogalināt R.L. piederošo suni, vairākas reizes ar koka nūju iesita tam pa galvu, tad dzīvu iemeta kurtuves krāsns ugunī. Kad sunim izdevās izkļūt no krāsns, D.J. ar nazi tam pārgrieza kaklu un sakropļoto dzīvnieku, kuram vēlreiz izdevās izbēgt, divas dienas atstāja bez palīdzības. Ņemot vērā šaubīgu ārstēšanas prognozi, suns tika eitanizēts. Apsūdzībā norādīts, ka D.J. šo noziegumu izdarījis ar nežēlību un cietsirdību, sakropļoto dzīvnieku atstājis bez palīdzības, taču nodarījumā saskatāmas arī spīdzināšanas pazīmes, jo dzīvniekam tika sagādātas vairākkārtīgas un ilgstošas sevišķas sāpes un ciešanas, norāde uz ko nav izdarīta.”⁷⁸

Dzīvnieka kaitināšana un uzrīdīšana, izņemot gadījumus, kad tas nepieciešams darba dzīvnieka apmācībai:

Tā tiek interpretēta kā cietsirdība, jo dzīvnieku kaitināšana izkropļo dzīvnieka uzvedību, rīcību, kā arī uzrīdīšanas rezultātā dzīvnieks var ciest fiziski, respektīvi, tas var tikt sakropļots vai arī iet bojā.

⁷⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. 3. papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 528.lpp.

⁷⁶ Turpat. 529.lpp.

⁷⁷ Turpat. 530.lpp.

⁷⁸ Turpat. 529.lpp.

Dzīvnieku cīņu organizēšana, dzīvnieku iesaistīšana šajās cīņās un šo cīņu atbalstīšana:

Par šāda veida cietsirdību Latvijas ietvaros gan mazāk dzirdēts, bet citās valstīs plaukst tāda veida nežēlīgas cīņas kā vēršu, gaiļu un suņu cīņas. Šajās cīņās nekā maģiska nav, tikai cietsirdība un izrādes nereti ir sadistiskas. „No ringa nevar aizbēgt, aizlaisties, noslēpties. Tajā jāpaliek, līdz brīdim, kad vai nu uzvari vai zaudē un mirsti.”⁷⁹ Piemēram, vēršu cīņās „vērsi arēnā sagaida pikadors, kas dzīvnieka kaklā un mugurā sadur šķēpus, lai tas pietiekami daudz noasiņotu. Tad nāk matadors un seko dūriens muguras smadzenēs. Matadoram ir dota izvēle – atrasties ringā vai nē, vērsim šādas izvēles nav. Pirms sava pirmā (un pēdējā) uznāciena dzīvnieks tiek turēts tumsā, lai spožā dienasgaisma to apžilbinātu pēc iespējas vairāk. Iepriekš tiek „nozāģēti” arī vērsa ragi un acīs iesmērēts vazelīns. Tieši tik daudz, lai liegtu dzīvniekam orientēties telpā, sajust līdzsvaru un skaidri spriest par distanci līdz tālumā esošajiem objektiem. Nereti vērsus sazāļo ar caurejas līdzekļiem un iegriež kakla muskuļos, fiziski novājinot vērsi un traucējot tam pacelt galvu pietiekamā augstumā. Nereti mazāk pieredzējis matadors caurdur tikai dzīvnieka plaušas, padarot katru elpas vilcienu neizturami sāpīgu. Un pat, ja dūriens ir precīzs, vērsis var būt joprojām dzīvs, tikai paralizēts. Kad cīņa beigusies un pūlis apmierināts, kā balva skatītājiem tiek nogrieztas vērsa ausis un aste. Visi aplaudē, „aktieri” paklanās, bet arēnas vidū – sāpju agonijā mirstošs dzīvnieks. Līdz brīdim, kad pēdējo punktu pieliks lopkautuve.”⁸⁰ Ne mazāk cietsirdīgas ir gaiļu cīņas – „pirms cīņas kāju pieši tiek nozāģēti, to vietā piesienot asus metāla asmeņus, lai pēc iespējas vairāk traumētu pretinieku. “Izrādes” beigās pusdzīvo putnu, salauztiem spārniem, caurdurtām plaušām un acīm, vienkārši izmet turpat tuvākajā atkritumu spainī.”⁸¹ Šajās cīņās tiek slēgtas derības, liktas lielas likmes un tas tikai tradīciju dēļ. Tradīcija nav, nedrīkst būt un nekad nebūs attaisnojums vardarbībai. Latvijā nav nedz tādu tradīciju, nedz arī likumi atļauj to darīt, jo tā tiek interpretēta kā cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem, turklāt cietsirdība izpaužas ne tikai šo cīņu organizēšanā, dzīvnieku iesaistīšanā šajās cīņās, bet arī atbalstīšanā, kas var izpausties gan kā maksāšana par šiem priekšnesumiem, derību slēgšana, gan šo cīņu apmeklēšana, lai skatītos. Jebkurā gadījumā sanāk, ka atbalstot tiek maksāts par dzīvnieku ciešanām. Suņu cīņas atkarībā no vēršu un gaiļu cīņām ir aizliegtas gandrīz visās pasaules valstīs, tomēr slepenībā tiek rīkotas visur, arī Latvijā.

⁷⁹ [B.a.]. *Nemaksā par dzīvnieku ciešanām*. [B.v.]: 09.03.2011, – [atsauce 15.05.2011.]. Pieejams: <http://www.spoki.lv/aktuali/Nemaksa-par-dzivnieku-ciesanam/305670>

⁸⁰ Turpat.

⁸¹ Turpat.

Dzīvnieka pakļaušana izskatu pārveidojošām vai citām neārstnieciskām procedūrām, ja to nepieciešamību nav noteicis un tās nav veicis praktizējošs veterinārārsts vai cita persona saskaņā ar lauksaimniecības dzīvnieku labturību regulējošiem normatīvajiem aktiem:

Piemēram Eiropas konvencija par mājas (istabas) dzīvnieku aizsardzību aizliedz pakļaut mājas (istabas) dzīvniekus ķirurģiskajām operācijām, lai mainītu dzīvnieka ārējo izskatu, kā arī ar ārstniecību nesaistītos nolūkos, jo īpaši ir aizliegtas sekojošas darbības:” astes apgriešana; ausu apgriešana; devokalizācija; nagu amputācija un ikņu izraušana.”⁸² Arī lauksaimniecības dzīvnieku izskatu aizliegts pārveidot. Tā ir iejaukšanās dabiskos procesos, tā ir nevajadzīga dzīvnieku mocīšana, par prieku cilvēkam, ne pašam dzīvniekam.

Dzīvnieka izmantošana par mērķi šaušanas apmācībās vai sacensībās:

Šāda izmantošana ir bīstama, jo tādējādi var nodarīt gan miesas bojājumus, gan arī nogalināt dzīvnieku, paralēli pakļaujot dzīvnieku ilgstošām mocībām un sāpju agonijai. Dzīvnieks ir dzīva būtne, nevis lieta, tādēļ šāda izmantošana ir neētiska, turklāt tādējādi tiek degradēta cilvēka psihe, kas izmanto dzīvnieku šādā nolūkā un nākamais mērķis var būt ne dzīvnieki, bet arī cilvēki. Vienīgais „Dzīvnieku aizsardzības likumā” pieļaujamais veids dzīvnieka nonāvēšanā ir eitanāzija, citus nogalināšanas veidus likums neatzīst.

Dzīvnieka izmantošana citu sugu dzīvnieku apmācībai, izņemot medību suņu apmācību:

Tas apdraud ne tikai dzīvnieka veselību un dzīvību, bet arī pakļauj dzīvnieku ilgstošām ciešanām, kas tādējādi būtu pretrunā ar „Dzīvnieku aizsardzības likumā” deklarēto, ka dzīvniekam jārada pēc iespējas mazāk ciešanu.

Dzīvnieka izmantošana, liekot tam pārsniegt savas dabiskās spējas:

Latvijā viszīmīgākais piemērs ir cirka dzīvnieku izmantošana priekšnesumos, liekot tiem izpildīt tādus trikus un kustības, kas dabiskos apstākļos tiem nemaz nav raksturīgas un reizēm var būt pat sāpīgas. „Tīģeri nemēdz savvaļā lēkt cauri degošiem uguns riņķiem, pērtiņiem pat prātā nenāk braukāt ar divriteni pa koka zariem, un lāči, ticiet vai nē, nav dzimuši dejotāji.”⁸³ Turklāt papildus vērts akcentēt, ka cirkā nereti netiek ievēroti tādi dzīvnieka īpašnieka pienākumi kā nodrošināt dzīvniekam, kura pārvietošanās ir ierobežota, - pietiekamu turēšanas platību. „Metāla krātiņš, kurā dzīvnieki, tai skaitā lielie kaķi, spiesti pavadīt lielāko daļu savas dzīves, ir vairākus tūkstošus reižu mazāki nekā dzīvnieku dabiskā vide un tiem

⁸² Eiropas konvencija par mājas (istabas) dzīvnieku aizsardzību. Strasbūra: 13.11.1987, – [atsauce 17.05.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=218104>

⁸³ [B.a.]. *Cirks mazliet citādākā griezumā*. [B.v.]: 27.04.2010, - [atsauce 15.05.2011.]. Pieejams: <http://cirkadzivnieki.blogspot.com/>

nepieciešamais plašums.”⁸⁴ Turklāt aiz kulisēm nereti konstatējama vardarbība un tas viss, lai panāktu, ka dzīvnieki izpilda trikus, kas neatbilst to dabiskām spējām. „Ja dzīvnieki nevēlas izpildīt trikus, viņus gaida pazemojumi, bada mokas un sitieni. Skatītāji zālē pat nenojauš, ka aiz kulisēm beidzas idille dzīvnieka un cilvēka starpā. Arēnā dresētājs var pieiet pie lauvas, papliksķināt viņu pa krēpēm, pat noskūpstīt purnu. Taču aiz kulisēm viņš ņems rokās nūju.”⁸⁵ „Dzīvnieku aizsardzības likumā” un Ministru kabineta noteikumos (Labturības prasības sporta, darba un atrakciju dzīvnieku turēšanai, apmācībai un izmantošanai sacensībās, darbā vai atrakcijās) minētais vardarbības aizliegums pret dzīvniekiem reālajā dzīvē netiek ņemts vērā attiecībā pret cirka dzīvniekiem. Daudzie sitieni, pērieni un belzieni, kas izraisa ļoti lielas sāpes, daudzu acīs tiek uzskatīti par neatņemamu dresūras sastāvdaļu un tamdēļ mazāk nosodāma. Taču tas nemaina faktu, ka dzīvnieks tiek sist.⁸⁶ Daudzās valstīs šāda dzīvnieku izmantošana ir aizliegta, to vajadzētu arī aizliegt Latvijā, jo dzīvnieku pakļaušanu ciešanām nevar uzskatīt par normālu un izklaidējošu. Tamdēļ cirkā ir akrobāti, klauni, žonglieri, iluzionisti un tādi dzīvnieki, kuri viegli pakļaujas dresūrai, pēc atalgojuma, nevis sišanas principa. Būtībā dzīvnieku izmantošana pati par sevi ir pieņemama, jā rūpējas tikai par to, lai tie neciestu bez vajadzības.

Savvaļas sugas dzīvnieka demonstrēšana ārpus zooloģiskā dārza vai reģistrētās savvaļas sugu dzīvnieku turēšanas vietas:

To var interpretēt tādējādi, ka savvaļas dzīvniekus aizliegts sagūstīt citos nolūkos kā tikai turēšanai šādos apstākļos. Likums neatzīst citus savvaļas dzīvnieku turēšanas apstākļus nebrīvē.

Dzīvnieka mātītes piedāvāšana un izmantošana dzīvnieka tēviņa dzimumtieksmju apmierināšanai bez nolūka iegūt pēcnācējus:

Tas ietekmē psiholoģiski, jo dzīvnieks tiek piespiests. Šāda rīcība ir nepieņemama, jo mērķis nav attaisnojams. Turklāt „Dzīvnieku aizsardzības likumā” noteikts, ka dzīvnieka īpašniekam pienākums nepieļaut nekontrolētu dzīvnieka vairošanos. Lai gan dzīvnieka īpašniekam nolūki ir savādāki, nevis gūt pēcnācējus, tomēr tādējādi viņš palielina dzīvnieku nekontrolētas vairošanās iespējamību.

⁸⁴[B.a.]. *Cirks mazliet citādākā griezumā*. [B.v.]: 27.04.2010, - [atsauce 15.05.2011.]. Pieejams: <http://cirkadzivnieki.blogspot.com/>

⁸⁵[B.a.]. *Cirks*. [B.v.]: 28.08.2009, - [atsauce 15.05.2011.]. Pieejams: <http://soll.blog.com/2009/08/28/cirks/>

⁸⁶[B.a.]. *Cirks mazliet citādākā griezumā*. [B.v.]: 27.04.2010, - [atsauce 15.05.2011.]. Pieejams: <http://cirkadzivnieki.blogspot.com/>

Citu darbību veikšanā, kuras izraisa vai var izraisīt dzīvnieka sakropļošanu vai nāvi, radīt, tam ciešanas, izņemot gadījumus, kad šīs darbības veiktas ārstēšanas, izmēģinājumu nolūkos, vai gadījumos, kad tiek apdraudēta cilvēka dzīvība vai veselība:

Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem ietver ne tikai tādas darbības, kuras izraisa dzīvnieku sakropļošanu, nāvi vai rada tam ciešanas, bet arī darbības, kuru rezultātā minētās sekas var iestāties. Spilgts piemērs no tiesu prakses, kad tiesa secināja, ka konstatējama tieši šī cietsirdības izpausme. „J. 2010. gada 5. aprīlī ap plkst 11:00 Tukuma novada pagalmā, atrodies alkohola ietekmē, cietsirdīgi izturējās pret E. piederošu vīrišķa dzimuma bezšķirnes, aptuveni 5 gadu vecu, suni vārdā Rembo, kuram bija citu dzīvnieku kodienu nodarīti miesas bojājumi galvas apvidū. J. suni ielika maisā un aiznesa Lestenes pagasta teritorijā uz mežmalu blakus ceļam Dzūkste-Lestene, ar nodomu nogalināt dzīvnieku, ar siena zārdā paņemt koku tīši vairākkārtīgi sita maisā esošajam sunim pa ķermeni, kā arī maisu, kurā atradās suns, tīši sita pret koka stumbru un maisu vilka pāri kritušu koku stumbriem. J., pēc suņa nāves iestāšanās, viņu kopā ar maisu ielika tuvumā esošajā salmu kaudzē un apbēra ar salmiem, tad devās uz savu dzīves vietu. J. sevi par vainīgu viņam inkriminētajā noziedzīgā nodarījumā atzina daļēji, neatzina, ka būtu maisu ar suni sitis pret koku, pārējā daļā vainu atzina. Saskaņā ar Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 12. punktu par apsūdzētā J. atbildību pastiprinošu apstākli lietā tiesa atzīst to, ka noziedzīgais nodarījums izdarīts alkohola ietekmē. Tiesa nosprieda J., atzīt par vainīgu un sodīt pēc Krimināllikuma 230. panta pirmās daļas ar piespiedu darbu uz 250 stundām, nepiemērojot papildsodus.”⁸⁷ Nodarījumā saskatāmas arī spīdzināšanas pazīmes, jo suns vairākkārtīgi tika sist, maiss tika vilkts pāri kritušu koku stumbriem. Kā redzams, pēc šī piemēra un iepriekš minētajiem, izplatītākais sods par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem ir piespiedu darbs. Šādu noziegumu izdara galvenokārt tādi cilvēki, kuriem konstatējama garīgā atpalcība, zems izglītības līmenis, kuriem ir nosliece uz alkoholismu, nav regulāra darba un, kuri agrāk tiesāti. Alternatīvās sankcijas dod tiesām iespēju katram vainīgajam individuāli izraudzīties savu, individuāli piemērojamu sodu par viņa nodarījumu. Tamdēļ ne vienmēr ir pareizi piespriest brīvības atņemšanu, vispirms jāizvērtē noziedznieka personība un visi saistītie apstākļi.

Dzīvnieku turēšanas noteikumu, labturības prasību un pārvadāšanas noteikumu neievērošana, kas apdraud dzīvnieka veselību vai var izraisīt tā nāvi:

Kā piemēru par labturības prasību un dzīvnieku turēšanas noteikumu neievērošanu, kas apdraudēja dzīvnieku veselību un dzīvību var minēt gadījumu par Babītes pagasta suņiem,

⁸⁷ Tukuma rajona tiesas 2011. gada 19. janvāra spriedums lietā Nr. 11390019610.

kuri bija novesti līdz katastrofālam veselības stāvoklim, respektīvi, „vairāki suņi bija kritiskā novājēšanas stadijā un tiem pilnībā vai daļēji bija nogājis apmatojums. Suņi bija burtiski noklāti ar blusām, ar asiņojošām nokasījumu brūcēm un jēlumiem. Daļa suņu atradās pagalmā, daļa – ieslēgti mājā.”⁸⁸ Bez šaubām, šādi turēšanas apstākļi izraisīja veselības traucējumus, kā arī apdraudēja šo dzīvnieku dzīvības. „Sākotnējā izmeklēšanā tika konstatēta vispārēja organisma atūdeņošanās, nepietiekama uztura radīti veselības traucējumi, dermatozes, smaga ārējo un iekšējo parazītu invāzija.”⁸⁹ Šāda attieksme pret dzīvniekiem vislielākā mēra ir ētikas un morāles jautājums, jo tā norāda arī uz attieksmi pret līdzcilvēkiem.

Kaušanai paredzēto dzīvnieku aizsardzības prasību neievērošana:

Kā galvenās prasības kaušanai paredzēto dzīvnieku aizsardzībai minamas: dzīvnieku pasargāšana no pāragrām sāpēm, ciešanām, satraukuma; dzīvnieku apdullināšanai, nokaušanai un nogalināšanai jānorit ātri un efektīvi; aizliegts sist, grūst un spert dzīvniekus, kā arī spiest uz dzīvnieka jūtīgajām vietām (acīm, ausīm); dzīvnieka asti nelauž, nespiež un nesavij. Ja dzīvniekus tūlīt nekauj, tos izvieto aplokos, aizgaldos vai nojumēs, kur tiem pieejams svaigs dzeramais ūdens u.t.t. Īpaši nav dzirdēts, ka būtu ierosināta kāda krimināllieta pamatojoties uz šādu aizsardzības prasību neievērošanu un tas, iespējams, ir tāpēc, ka šādiem gadījumiem ir grūti izsekot un tos atklāt.

Dzīvnieka izmantošana reliģiskos rituālos un izlozēs:

Svarīgi akcentēt, ka ļoti pretrunīgs ir nesen pieņemtais grozījums, kas jau iekļauts „Dzīvnieku aizsardzības likumā”, respektīvi, kas atļauj liellopu un aitu kaušanu saskaņā ar reliģisko kopienu tradicionālajām gaļas ieguves metodēm, izmantojot pēckaušanas apdullināšanu. Tas izpaužas kā „ātra rīkles pārgriešana ar ļoti asu nazi dzīvnam, pie pilnas apziņas esošam dzīvniekam, pārgriežot kakla priekšējo daļu (miega artērijas) un pēc tam ļaujot dzīvniekam noasiņot. Faktiski ar šiem grozījumiem tiek atļauta dzīvnieku upurēšana – barbarisks un cietsirdīgs nogalināšanas veids.”⁹⁰ Līdz šo grozījumu izdarīšanai Latvija varēja lepoties, ka ir valsts, kur likums aizliedza izmantot un nogalināt dzīvniekus reliģiskajos rituālos. Likums ļāva lauksaimniecības dzīvniekus nokaut, pirms tam apdullinot – lai dzīvnieks neko neapzinās un necieš sāpes. Pretrunīgs ir „Dzīvnieku aizsardzības likums”, kas vienlaikus pasaka, ka tā ir cietsirdīga izturēšanās, bet no otras puses atļauj tomēr nokaut lauksaimniecības dzīvniekus pēc islāma tradīcijām, lai tādējādi attaisnotu mērķi apgādāt ar gaļu Eiropas musulmaņus.

⁸⁸ [B.a.]. *Babītes pagastā suņus pārvērš skeletos*. [B.v.]: 11.08.08, – [atsauce 15.05.2011.]. Pieejams: <http://www.tribine.lv/zinas/Babites-pagasta-sunus-parvers/5521>

⁸⁹ Turpat.

⁹⁰ [B.a.]. *Protestēs pret cietsirdīgu dzīvnieku kaušanu*. [B.v.]: 14.09.2009, – [atsauce 15.05.2010.]. Pieejams: <http://www.apollo.lv/portal/sieviete/articles/179075>

Turklāt tas arī ir pretrunā „Dzīvnieku aizsardzības likumā” noteiktajam, ka dzīvnieku nogalināšanai izraugāmais veids, kas rada vismazāk ciešanu. Šāda nokaušana neapdullinot acīmredzami sagādā ciešanas, turklāt neizmērojamas. „Likuma grozījumi tika sagatavoti, atbalstot atsevišķu uzņēmēju vēlmi ļaut dzīvniekus nogalināt atbilstoši islāma tradīcijām, jo kāda privātfirma vēlas Latvijā ražot liellopu un jēras gaļas pelmeņus un eksportēt uz Zviedriju.”⁹¹ Ekonomiskā labuma gūšana nav attaisnojums pakļaut dzīvniekus šādām ciešanām un sāpēm. Gaļas lietošana uzturā pati par sevi vienlīdz būtu pieņemama, taču nosodāma ir slikta apiešanās ar dzīvniekiem un mokoša dzīvības atņemšana, lai kādas metodes arī netiktu izmantotas. Pamatojoties uz minēto, jāsecina, ka „Dzīvnieku aizsardzības likums” ir maldinošs, tas ir iekšēji ar citiem noteikumiem pretrunīgs, neskaidrs un ar savstarpēji izslēdzošiem noteikumiem.

„Tādējādi no šā uzskaitījuma izriet, ka cietsirdība var izpausties gan kā aktīvās darbībās, kad dzīvniekus, piemēram, sit, pakar, nošauj, izmet pa logu vai no balkona, izmanto neatļautos eksperimentos, izmanto dažādos cīņu veidos, kad tie tiek sakropļoti vai iet bojā, lieto to sakropļojošus iegūšanas veidus, gan arī bezdarbībā, atstājot dzīvniekus bez barības, dzēriena, palīdzības. Tā kā cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem var izpausties dažādos veidos, apsūdzībā konkrēti norādāmas nodarījuma objektīvās izpausmes.”⁹² Visbiežāk konstatētās cietsirdības izpausmes tomēr ir dzīvnieka nogalināšana, sakropļošana, mocīšana, spīdzināšana, atstāšana bez aprūpes un atstāšana bezpalīdzīgā stāvoklī. Nodarījuma kaitīgumu palielina lielākoties tas, ka cietsirdīgai rīcībai pret dzīvniekiem nereti ir mocīšanas vai spīdzināšanas raksturs.

„Dzīvnieku aizsardzības likuma” 4. panta otrajā daļā teikts, ka „personai ir aizliegts turēt dzīvnieku, ja tā ir sodīta par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku.”⁹³ Tas interpretējams kā aizliegums uz nenoteiktu laiku. Taču pretrunīga tamdēļ kļūst Krimināllikumā paredzētā sankcija, kas nosaka, ka kā papildsods paredzēta tiesību atņemšana turēt dzīvniekus uz laiku līdz pieciem gadiem vai bez tā. No tā izriet, ka nepiemērojot papildsodu, tiek tomēr atļauts turēt dzīvniekus. Ja tomēr tiek piemērots minētais papildsods, to paredz maksimāli uz pieciem gadiem, pēc tam tomēr atļaujot turēt dzīvniekus. Nav lietderīgi ietvert panta sankcijā šādu papildsodu, jo to tāpat var piemērot, pat, ja tas nav minēts panta sankcijā.

⁹¹[B.a.]. *Protestēs pret cietsirdīgu dzīvnieku kaušanu*. [B.v.]: 14.09.2009, – [atsauce 15.05.20101.]. Pieejams: <http://www.apollo.lv/portal/sieviete/articles/179075>

⁹²Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. *Krimināltiesības*. Sevišķā daļa. 3. papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 528.lpp.

⁹³*Latvijas Republikas Dzīvnieku aizsardzības likums*. Aktuālā redakcija. [atsauce 23.05.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=14940>

„Atbilstoši Krimināllikuma 230. pantā noteiktajam, atbildība par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem iestājas tad, ja tie iet bojā vai tiek sakropļoti un konstatēts, ka šīs sekas ir vainīgā nodarījuma rezultāts (materiāls sastāvs). Savukārt dzīvnieku spīdzināšanas gadījumā noziedzīgā nodarījuma sastāvs ir konstruēts kā formāls”⁹⁴, un nodarījums ir pabeigts līdz ar spīdzināšanu veidojošo darbību izdarīšanu.⁹⁵

1.3. Subjekts un subjektīvā puse

Komentējamā nodarījuma subjekts ir fiziska un pieskaitāma persona, kas sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu. No subjektīvās puses cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem ir tīšs nodarījums, kuru raksturo tiešs vai netiešs nodoms. Vainīgais apzinās, ka spīdzina dzīvnieku vai cietsirdīgi izturās pret to, saprot, ka viņa cietsirdības rezultātā dzīvnieks var tikt izkropļots vai aiziet bojā un vēlas to vai arī apzināti pieļauj šādu seku iestāšanos vai arī ir vienaldzīgs pret sekām. Dzīvnieku spīdzināšanu raksturo tikai tiešs nodoms.⁹⁶ Apsūdzētais P.D. spīdzināja un cietsirdīgi izturējās pret dzīvniekiem, kā rezultātā viens no dzīvniekiem gāja bojā - 2009. gada 1. maijā ap plkst 18:00 P.D. savā dzīvesvietā Saldū, nolūkā nonāvēt sev piederošos kucēnus, no kuces atšķīra piecus apmēram piecas dienas vecus kucēnus, salika tos maisā un aiznesa uz dīķi pie Dārza ielas Saldū, maisu iemeta ūdenī un uzsāka kucēnu slīcināšanu, pēc tam nepārliecinājies par to, vai dzīvnieki ir gājuši bojā, tos dzīvus apraka pie dīķa, ap plkst 18:30, pēc tam, kad nejauši garāmgājēji bija sadzirdējuši kucēnu smilkstus, izrakuši dzīvus kucēnus un izsaukuši policiju, notikuma vietā ieradās Saldus pašvaldības policija, kuri, lai noskaidrotu vainīgo, pieaicināja arī P.D. P.D., ieraugot notikuma vietā izraktos kucēnus dzīvus, ignorējot policijas darbinieku klātbūtni, tīši ar kāju saspieda vienu no kucēniem, kā rezultātā no galvaskausa lūzuma un deformācijas iestājās kucēna nāve. Apsūdzētais P.D. tiesas sēdē savu vainu atzina pilnībā un lūdza neizdarīt pierādījumu pārbaudi. Apsūdzētā darbības raksturo tiešs nodoms, jo P.D. apzinājās, ka viņa cietsirdības rezultātā kucēni var iet bojā un vēlējās to. Saskaņā ar Krimināllikuma 47. pantu apsūdzētā P.D. atbildību mīkstinošus apstākļus tiesa nekonstatēja. Tiesa neatzīst par atbildību mīkstinošu apsūdzētā vainas atzīšanu, jo tiesas sēdē P.D. neizteica nožēlu par notikušo un apgalvoja, ka rīkojies pareizi, jo kucēni viņam nav bijuši vajadzīgi un naudas līdzekļu

⁹⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. 3. papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 530.lpp.

⁹⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs 3. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 211.lpp.

⁹⁶ Turpat.

trūkuma dēļ citādi no tiem nav varējis tikt vaļā. Tā rīkojoties visi suņu īpašnieki gadiem ilgi un citu izeju neredzot. Dzīvnieku aizsardzības likuma 5. panta trešā daļa nosaka, ja dzīvnieka īpašnieks nespēj pildīt dzīvnieka īpašnieka pienākumus, viņš dzīvnieku nodod patversmei vai eitanāzē normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Tiesa atzīst, ka apsūdzētais ir rupji pārkāpis minētās likuma normas un viņa cietsirdīgajai rīcībai nav attaisnojuma. Tiesa nosprieda P.D. atzīt par vainīgu Krimināllikuma 230. panta paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā un sodīt ar brīvības atņemšanu uz trim mēnešiem.⁹⁷

Motīvi cietsirdīgai rīcībai pret dzīvniekiem var būt dažādi, piemēram, aizkaitinājums, dusmas, naidis, agresija, atriebība, mantkārība utt. Šādi motīvi atspoguļojas arī praksē, kā piemēru var minēt Aizkraukles rajona tiesā izskatīto lietu. „S.Z., kuru kaitināja ciemiņa aiz durvīm atstātā suņa smilkstēšana, iešāva tam vienu reizi ar šauteni galvā, kā rezultātā suns gāja bojā.”⁹⁸ Motīvs neapšaubāmi bija aizkaitinājums, kuru raksturoja tiešs nodoms ar mērķi nogalināt smilkstošo dzīvnieku. Vēl viens piemērs, kur galvenais vadmotīvs bija dusmas – „I.I. būdams dusmīgs par to, ka kaķis nokārtojis savas dabiskās vajadzības mājas kāpņu telpā, ielika to maisā kopā ar 2 ķieģeļiem un iemeta mucā ar ūdeni, kur kaķis gāja bojā, noslīkstot (Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas lieta Nr.K32-419/05-9).”⁹⁹ Arī šādu rīcību nepārprotami raksturoja tiešs nodoms ar mērķi nogalināt dzīvnieku.

Cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem nereti veicina alkohola lietošana, taču tas nav attaisnojums šādai rīcībai, tamdēļ tiesa to interpretē kā atbildību pastiprinošu apstākli.

2.4. Kvalificējošās pazīmes Krimināllikuma 230. panta otrajā daļā

Cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvniekiem gadījumā noteiktas šādas kvalificējošās pazīmes:

- Noziedzīgā nodarījuma izdarīšana publiskā vietā;
- Noziedzīgā nodarījuma izdarīšana nepilngadīgā klātbūtnē;
- Noziedzīgā nodarījuma izdarīšana personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās;
- Būtiska kaitējuma nodarīšana.

Šī noziedzīgā nodarījuma izdarīšana publiskā vietā, pakļauj degradācijai sabiedrības tikumību un atsevišķi arī katra cilvēka vērtīborientāciju, kas redz nežēlīgo skatu. Šāds skats

⁹⁷ Saldus rajona tiesas 2009. gada 5. oktobra spriedums lietā Nr. 11360019509.

⁹⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs 3. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 210.lpp.

⁹⁹ Turpat.

nodara iedzīvotājiem būtisku morālo kaitējumu – aizskar viņu jūtas, samaitā un veicina uz antisociālu uzvedību, kā arī nodara lielu kaitējumu bērnu tikumiskai audzināšanai. Šajā sakarā ir vērts apskatīt piemērus no tiesu prakses, kad cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem notikusi publiskā vietā, lai izprastu šī kaitējuma nozīmīgumu un redzētā nenovēršamo iesakņošanos to cilvēku psihēs, kas redz šo skatu. „2010. gada 23. februārī, ap plkst 23:00, A.L., būdams alkohola reibuma ietekmē, pie mājas Olaines novadā, ieraudzīja M.F. piederšo kaķi, kuram, nolūkā to nogalināt, visiem pieejamā, atklātā vietā (publiskā vietā), tīši, ne mazāk kā 2 reizes iedūra ar nazi ķermenī, kuru pirms tam bija paņēmis no M.F. dzīvokļa, ar kuru kopīgi tajā dienā lietoja alkoholu. Pēc tam A.L., lai noslēptu sava noziedzīgā nodarījuma pēdas, nogalināto kaķi izmeta atkritumu konteinerī netālu no mājas, bet nazi izmeta. Tādā veidā A.L. publiskā vietā cietsirdīgi izturējās pret dzīvnieku, kā rezultātā tas gāja bojā un nodarīja cietušajam M.F. morālu kaitējumu. Tiesas sēdē apsūdzētais savu vainu atzina pilnībā un piekrita neveikt pierādījumu pārbaudi. Saskaņā ar Krimināllikuma 47. panta otro daļu tiesa uzskata, ka par apsūdzētā atbildību mīkstinošu apstākli ir atzīstama savas vainas vaļsirdīga atzišana un izdarītā nožēlošana. Saskaņā ar Krimināllikuma 48. pantu par apsūdzētā A.L. atbildību pastiprinošu apstākli atzīstams tas, ka noziedzīgais nodarījums izdarīts alkohola reibuma ietekmē. Tiesa atzīst, ka apsūdzētajam nav piemērojami panta sankcijā piemērotie papildsodi, jo nogalinātais dzīvnieks nav piederējis apsūdzētajam, dzīvnieku turēšana var pozitīvi ietekmēt attieksmi pret dzīvniekiem. Papildsods – mantas konfiskācija nav piemērojams, jo noziedzīgā nodarījuma sekas nav samērojamas ar papildsoda bargumu. Tiesa nosprieda A.L., atzīt par vainīgu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts Krimināllikuma 230. panta otrajā daļā, un sodīt ar piespiedu darbu uz 100 stundām.”¹⁰⁰ Kā var secināt pēc teksta konteksta, noziegums izdarīts publiskā vietā, taču šo skatu nenācās redzēt nevienam no sabiedrības pārstāvjiem, tātad jāsecina, ka nav obligāti kādam jāredz nežēlīgais skats, pietiek, ka noziegums paveikts publiskā vietā, kur šo skatu varēja ieraudzīt kāds nejaušs garamgājējs un izjust sašutumu par redzēto.

Vēl viens piemērs no tiesu prakses, kur vainīgajam tika piespriests reāls brīvības atņemšanas sods par cietsirdīgu izturēšanos pret suni publiskā vietā, klātesot vairākiem cilvēkiem. „2010. gada 9. jūlijā, laika periodā no plkst. 17⁰⁰ līdz 19⁰⁰, Krāslavas pagastā, publiskā vietā uz ciemata ielas brauktuves daļas, klātesot citiem ciemata iedzīvotājiem, J.S., būdams alkohola ietekmē, dusmu uzplūdā uz ciemata iedzīvotājas P.K. suni (pekiniešu suņu šķirnes jaukteni), divas reizes ar kāju iespēra sunim pa ķermenī. Turpinot noziedzīgo rīcību

¹⁰⁰ Rīgas rajona tiesas 2011. gada 6. janvāra spriedums lietā Nr. 11352008410.

J.S. pacēla piekauto suni virs galvas un, pielietojot fizisku spēku, meta suni pret zemi. J.S. cietsirdīgās izturēšanās rezultātā sunim tika traumēti deguna asinsvadi, konstatēts aknu plīsums, vēdera dobuma asinsizplūdums, plaušu hiperēmija un tūska, organisma noasiņošana, kas bija par iemeslu dzīvnieka bojāejai. Cietušajai P.K. sakarā ar dzīvnieka zaudējumu tika nodarīts materiālais kaitējums Ls 50 apmērā. Tiesas sēdē apsūdzētais J.S. sevi par vainīgu inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā atzina. Saskaņā ar Krimināllikuma 47. panta pirmās daļas 4. punktu un šī panta otro daļu par atbildību mīkstinošiem apstākļiem tiesa apsūdzētajam atzīst nodarītā zaudējuma atlīdzināšanu, vainas atzīšanu un izdarītā nožēlošanu, bet par atbildību pastiprinošu apstākli, saskaņā ar Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 12. punktu, apsūdzētajam atzīst noziedzīga nodarījuma izdarīšanu alkohola ietekmē. Apsūdzētā darbību raksturs, publiskā vietā sevišķi cietsirdīgi apejoties ar mazu un neaizsargātu suni tā, līdz dzīvnieks iet bojā, liecina par viņa dzīves uztveri, pasaules uzskatu un attieksmi pret dzīvniekiem. Nevienam nav tiesību nepamatoti nogalināt dzīvnieku, darīt tam pāri un radīt ciešanas. Arī „Dzīvnieku aizsardzības likuma” 4. pants aizliedz cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, tā sakropļošanu, mocīšanu un nogalināšanu. Apsūdzētajam nebija nekāda pamata līdz nāvei piekaut cietušajai piederošo suni, tādēļ tiesa uzskata, ka apsūdzētajam no panta sankcijā paredzētajiem alternatīvajiem soda veidiem, nosakāms brīvības atņemšanas sods, nepiemērojot papildsodus. Krimināllikuma 35. pantā definēto soda mērķi, proti, sodīt vainīgo un atturēt viņu un citas personas no šāda veida noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, var sasniegt tikai apsūdzēto reāli izolējot no sabiedrības. Tāpat tiesa uzskata, ka apsūdzētajam nav piemērojams nosacīts brīvības atņemšanas sods, jo, pirmkārt, šāds sods neatbilstu nodarījumu raksturam, bet, otrkārt, tiesai, izvērtējot J.S. personību, nerodas pārliecība, ka viņš, sodu neizciešot, turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus. Tiesa nosprieda J.S. atzīt par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts Krimināllikuma 230. panta otrajā daļā, un sodīt ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem.”¹⁰¹ Lai gan šajā gadījumā tika piespriests reāls cietumsods, tomēr tas tik un tā bija pārāk nesamērīgs ar sunim nodarītajām fiziskām ciešanām un sabiedrības pārstāvjiem, kas redzējo šo nežēlīgo skatu nodarīto morālo kaitējumu.

Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem nepilngadīgā klātbūtnē, ietekmē nepilngadīgā dzīves uztveri un var būt pat par pamatu tā vēlākai amorālai rīcībai pret dzīvniekiem. Turklāt šāds skats var kļūt par milzīgu emocionālu traumu nepilngadīgajam. Tamdēļ arī „Bērnu tiesību aizsardzības likums” nosaka, ka „valsts institūciju un pašvaldību, fizisko un juridisko

¹⁰¹ Krāslavas rajona tiesas 2010. gada 2. septembra spriedums lietā Nr. 11240025210.

personu pienākums ir aizsargāt bērnu no negatīvās sociālās vides ietekmes.”¹⁰² Jāpieņem, ka nepilngadīgais šādā gadījumā tiek pielīdzināts cietušajam, jo tiek traumēta tā psihe. Nodarot dzīvniekam ciešanas tiek nodarīts pāri arī pašam nepilngadīgajam.

Personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās atzīta par šī nozieguma kvalificējošu pazīmi, jo personu grupā tiek saskaņoti plāni un tas rada lielāku bīstamību. Turklāt divu vai vairāku personu piedalīšanās šādā vardarbīgā noziegumā paaugstina tā kaitīgumu. Kopīgās darbības nodara smagāku kaitējumu ar likumu aizsargātajām interesēm, jo nav spēku samērīguma starp abām pusēm. Personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās izdarāms tikai tīšs noziegums, balstoties uz iepriekš radušos tiešu nodomu.

„Atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ar kuru radīts būtisks kaitējums, iestājas, ja noziedzīgā nodarījuma rezultātā ne vien nodarīts ievērojams mantiskais zaudējums, bet arī apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātās intereses un tiesības vai ja šāds apdraudējums ir ievērojams. Par ievērojamu mantisko zaudējumu atzīstams mantiskais zaudējums, kas nodarījuma izdarīšanas brīdī pārsniedz piecu tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu.”¹⁰³ Kopumā var teikt, ka visas šīs kvalificējošās pazīmes ir atbildību pastiprinoši apstākļi.

2.5. Noziedzīgā nodarījuma nošķiršana no pārkāpuma

Patlaban par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem var sodīt gan administratīvi, gan pēc Krimināllikuma. „Administratīvo pārkāpumu kodeksā”, devītajā nodaļā „Administratīvie pārkāpumi lauksaimniecībā. Veterināro un pārtikas aprites prasību pārkāpšana”, 106.¹ pantā paredzēta administratīvā atbildība par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem. „Par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem vai dzīvnieku nogalināšanas prasību pārkāpšanu – uzliek naudas sodu fiziskajām personām no pieciem līdz divsimt piecdesmit latiem, bet juridiskajām personām – no desmit līdz piecsimt latiem, konfiscējot dzīvniekus vai bez konfiskācijas.”¹⁰⁴ Tātad formāli atbildība tiek paredzēta arī par dzīvnieka mocīšanu, ja tās rezultātā nav iestājies dzīvnieka sakropļojums vai nāve. Taču nereti šādos gadījumos netiek ierosinātas ne krimināllietas, nedz administratīvās lietas, jo grūti pierādīt vainu. Būtībā,

¹⁰² *Latvijas Republikas Bērnu tiesību aizsardzības likums*. Aktuālā redakcija. 47. pants 1.daļa. [atsauce 18.05.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=49096>

¹⁰³ *Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību*. Aktuālā redakcija. 23. pants.1. un 2. daļa. [atsauce 18.05.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?mode=DOC&id=50539>

¹⁰⁴ *Latvijas Republikas Administratīvo pārkāpumu kodekss*. Aktuālā redakcija. [atsauce 16.05.2011.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=89648&mode=DOC>

spriežot pēc panta konteksta, var teikt, ka pants paredz atbildību par jebkuru cietsirdības izpausmi, par kuru neparedz atbildību Krimināllikums. Minētais pants neprasa, lai obligāti iestātos sekas, proti, dzīvnieka sakropļošana vai nāve, pietiek, ka tiek konstatēts, ka personas darbību vai bezdarbību rezultātā var iestāties šīs sekas. Turklāt „Administratīvo pārkāpumu kodekss” paredz atbildību gan fiziskām, gan juridiskām personām, atšķirībā no Krimināllikuma, kurš tendēts saukt pie atbildības fiziskas personas.

„Dzīvnieku aizsardzības un labturības prasību pārkāpšana sodāma saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu, 106.¹ pantu, kurā noteikta atbildība par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem un dzīvnieku nogalināšanas prasību pārkāpšanu. Savukārt par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, kuras rezultātā tie gājuši bojā vai sakropļoti, vai par dzīvnieku spīdzināšanu persona saucama pie atbildības saskaņā ar Krimināllikuma 230. pantu, kurā ietvertais noziedzīgais nodarījums klasificēts kā mazāk smags noziegums, kas apdraud sabiedrisko kārtību un tikumību, dzīvnieka dzīvību un veselību.”¹⁰⁵ Respektīvi, administratīvi pārsvarā tiek sodītas personas, kuras nav ievērojušas dažādas dzīvnieku labturības un aizsardzības normas, bet Krimināllikums tiek piemērots, ja rīcība bijusi apzināta. Zīmīgs piemērs no tiesu prakses administratīvā pārkāpuma lietā par cietsirdīgu izturēšanos pret suni: „2006. gada 27. februārī ap plkst 16:45 I.V. mājas pagalmā, Cēsīs, cietsirdīgi izturējās pret H.K. suni, I.V. vairākas reizes ar kāju iespēris sunim, kā rezultātā suns klibojis. I.V. paskaidrojis, ka viņam uzbrucis H.K. piederošais suns. Suns ar ķepām uzlecis viņam uz kājas, rējis un viņš ar kāju mierīgi atgrūdis suni. Aizrādījis H.K., ka viņa suns bez pavadas skraida apkārt, tam nav uzlikts uzpurnis. H.K. paskaidrojis, ka 2006. gada 27. februārī ap plkst 16:45 ar suni gājis uz veikalu. Suns ir takša šķirnes, kura skausta augstums 29 cm, tādēļ saskaņā ar normatīvajiem aktiem viņam nav nepieciešams uzlikt uzpurni. Suns nebijis pie pavadas, jo tikko bija izgājis no mājas. Pieteicējs pieskrējis viņam klāt un bez iemesla iespēris sunim 2-3 reizes, suns atsities pret metāla margām. Suns aizskrējis prom smilkstēdams un klibodams ar kreiso priekšķepu. Kad I.V. dzinis prom, pats paslīdējis un nokritis. No administratīvās lietas materiāliem redzams, ka suns nav uzbrucis I.V. Savukārt I.V bez jebkāda iemesla vairākas reizes spēris H.K. piederošajam sunim, tādā veidā sunim nodarot ciešanas. Atbildētāja no lietas materiāliem konstatējusi, ka suns nav apdraudējis I.V. un viņam nav bijis nepieciešams aizsargāties. I.V. darbību rezultātā suns smilkstējis un klibojis ar kreiso priekšķepu. Tādējādi I.V. pārkāpis „Dzīvnieku aizsardzības likuma” 4. panta 13. punktu – aizliegta cietsirdīga

¹⁰⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. 3. papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 526.lpp.

izturēšanās pret dzīvniekiem, tas ir, citu tādu darbību veikšana, kuras izraisa vai var izraisīt dzīvnieku sakropļošanu vai nāvi, radīt tam ciešanas. Atbildētāja piemērojusi minimālo sodu – piecus latus.”¹⁰⁶ Ja kādam cilvēkam radījies stresu vai neērtības cita īpašnieka dzīvnieks, tad vainojams nav dzīvnieks, bet gan tā īpašnieks. Šādus jautājumus jārisina civilizēti, nevis mērojoties spēkiem ar dzīvnieku un pašrocīgi mēģinot to sodīt.

Vēl svarīgi akcentēt Administratīvās rajona tiesas atzinumus, administratīvās un kriminālatbildības nošķiršanai cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvniekiem gadījumā. „Kodeksa 106.¹ pants paredz administratīvo atbildību par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem. Norma atrodas devītajā nodaļā, kuras nosaukums norāda, ka tajā iekļauti administratīvo pārkāpumu sastāvi lauksaimniecībā un veterināro prasību pārkāpšana. Tātad no tiesību sistēmas secināms, ka 106.¹ pantā ar jēdzienu „dzīvnieki” saprotami pārkāpējam piederoši lauksaimniecības dzīvnieki. Lai norobežotu kodeksa 106.¹ pantā paredzēto administratīvo pārkāpumu no Krimināllikuma 230. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma, jāievēro regulējuma mērķis un regulējuma atšķirības. Kodeksa 106.¹ pants attiecināms uz apiešanos ar lauku saimniecībā esošiem dzīvniekiem, ko veicis pats saimnieks, bet kā rezultātā nav iestājušās smagas sekas – dzīvnieka nāve vai sakropļojums, turpretim Krimināllikuma 230. pants attiecināms uz jebkuras personas izdarītu cietsirdību pret dzīvniekiem, kuras rezultātā dzīvnieks gājis bojā vai sakropļots.”¹⁰⁷ Tas norāda uz to, ka nevar saukt pie administratīvās atbildības to, kas nodarījis pāri svešam dzīvniekam, neizraisot minētās sekas, kā arī pie kriminālatbildības nevar saukt, ja pret svešu vai savu dzīvnieku izturās cietsirdīgi, bet dzīvnieks tā rezultātā nav nedz sakropļots, nedz nonāvēts. Piemēram, iesitot dzīvniekam ar dēli, to neskropļojot vai nenonāvējot, netiek konstatēts Krimināllikuma 230. panta paredzētais noziedzīgā nodarījuma sastāvs, jo galvenais, ka dzīvnieks netiek spīdzināts, sakropļots, vai nonāvēts. Saskaņā ar to, miesas bojājumus nav ne aizliegts, ne atļauts nodarīt. Kā redzams, likums par šādu cietsirdību neparedz sodu, līdz ar to jāsecina, ka normatīvie akti nav pienācīgi sakārtoti. Būtu ieteicams paredzēt kriminālatbildību arī par cietsirdīgu izturēšanos kā tādu, nekonstatējot minēto seku iestāšanos. Ja tas tiktu izdarīts nebūtu lietderīgi paredzēt arī administratīvo atbildību, jo tādējādi Krimināllikuma un „Administratīvo pārkāpumu kodeksa” regulējums pārklātos. Turklāt jāmin arī tas, ka „Administratīvā pārkāpuma kodeksā” sods par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem ir nesamērīgs ar dzīvniekam nodarītajām ciešanām, veselības un dzīvības apdraudējumu.

¹⁰⁶ Administratīvās rajona tiesas 2007. gada 12. novembra spriedums lietā Nr. A42392707.

¹⁰⁷ Administratīvās rajona tiesas 2010. gada 10. maija spriedums lietā Nr. A42623108.

Nereti ir gadījumi, kad šos juridiskās atbildības veidus nepareizi piemēro, piemēram, ir acīmredzams, ka persona saucama pie kriminālatbildības par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, taču tiek saukta pie administratīvās. Kā piemēru var minēt Administratīvās rajona tiesas lietu, kur nodarījums tika interpretēts kā administratīvais pārkāpums, kaut gan nodarījumā bija konstatējams Krimināllikumā paredzētā mazāk smagā nozieguma sastāvs. „E.L. iesniedza administratīvajā tiesā pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu, lūdzot atcelt Pārtikas un veterinārā dienesta ģenerāldirektora 2008. gada 13. jūnija lēmumu, ar kuru E.L. piemērots administratīvais sods par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem. E.L. norāda, ka viņš nav tīšām šāvis uz kaimiņam piederošajām pīlēm, bet vēlējis tās aizbiedēt. Paskaidroja, ka B.B. pīles arī joprojām nāk uz viņa teritoriju, situācija nav mainījusies. Izskatītajā gadījumā pīles nepiederēja E.L., tās neatradās pieteicēja saimniecībā. Tiesa konstatē, ka E.L. tiek pārmesta kaimiņam piederošās pīles sakropļošana. Tātad šāda darbība nav administratīvais pārkāpums, bet gan noziedzīgs nodarījums un kodeksa 106.¹ pants piemērots nepareizi.”¹⁰⁸

¹⁰⁸ Administratīvās rajona tiesas 2010. gada 10. maija spriedums lietā Nr.A42623108.

3. DZĪVNIIEKU AIZSARDZĪBA CITU VALSTU NORMATĪVO AKTU IETVAROS

Ne katras valsts krimināltiesību avoti regulē tādu noziedzīgu nodarījumu kā cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem, bet to valstu, kuru normatīvie akti to regulē nav identiski Latvijas Krimināllikuma regulējumam, zināma līdzība ir, bet atšķirību ir vairāk, kas galvenokārt izskaidrojams ar katras valsts atšķirībām, kas izveidojušās vēsturiskās attīstības gaitā, kā arī ar progresa līmeni, tradīcijām, paražām, valsts iekārtu, sabiedrisko apziņu. Ar tām valstīm ar kurām Latvijai ir kopīga vēsture, kopīgs attīstības ceļš iets, atrodoties citu valstu ietekmē, zināma tiesību normu pārmantojamība acīmredzami ir saglabājusies.

Tā kā Latvija ir viena no Baltijas valstīm, domājams, vispirms ir vērts izanalizēt kaimiņvalstu – Lietuvas un Igaunijas normatīvo aktu regulējumus, kuri nosaka atbildību par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem.

„Lietuvas Republikas Kriminālkodekss apstiprināts ar 2000. gada 26. septembra likumu, stājās spēkā no 2003. gada 1. janvāra.”¹⁰⁹ Cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvniekiem regulējums atrodams trīsdesmit ceturtajā nodaļā ar nosaukumu „Noziegumi un kriminālpārkāpumi pret tikumību”. „Tas, kurš cietsirdīgi izturējies pret dzīvniekiem, ja tāda izturēšanās izraisījusi dzīvnieka nāvi vai sakropļošanu, vai spīdzinājis dzīvniekus, sodāms ar publiskiem darbiem vai ar naudas sodu, vai ar arestu, vai ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam (310.pants).”¹¹⁰ Sāksim jau ar to, ka nodaļas virsraksts atšķiras no Krimināllikumā esošā - „Noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību”, taču šeit var saskatīt 1903. gada Sodu likumu ietekmi, jo arī tajā dzīvnieku mocīšana tika iekļauta nodaļā, kas saistīta ar pārkāpumiem pret sabiedrisko tikumību. Tā kā pēc Krievijas impērijas sabrukuma 1903. gada Sodu likumus izmantoja Baltijas valstis, tad saprotams, kāpēc tieši šāda pārmantojamība no 1903. gada Sodu likumiem. Domājams, ka šī noziedzīga nodarījuma iekļaušana nodaļā, kas regulē noziegumus un kriminālpārkāpumus pret tikumību atspoguļo arī dzīvnieku dominējošo sabiedriski tikumisko apziņu. Vēl svarīgi pievērst uzmanību tam, ka Lietuvas Republikas Kriminālkodeksā „noziedzīgi nodarījumi iedalīti noziegumos un kriminālpārkāpumos”¹¹¹, analogi kā Krimināllikumā. Savukārt „tīši noziegumi tiek iedalīti neliela smaguma noziegumos, vidēja smaguma noziegumos, smagos

¹⁰⁹ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās Krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 6.lpp.

¹¹⁰ Turpat. 347.lpp.

¹¹¹ Turpat. 247. lpp..

noziegumos un sevišķi smagos noziegumos.”¹¹² Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem Lietuvas Republikas Kriminālkodeksa izpratnē uzskatāma par neliela smaguma noziegumu – „par kura izdarīšanu krimināllikumā paredzētais maksimālais sods ir brīvības atņemšana uz laiku ne ilgāku par trim gadiem”¹¹³, nevis par kriminālpārkāpumu – „par kuru izdarīšanu paredzēts sods, kas nav saistīts ar brīvības atņemšanu, izņemot arestu”, jo paredzēta arī brīvības atņemšana. Panta dispozīcija ir līdzīga Krimināllikumā esošai, taču ir arī zināmas atšķirības, ieskaitot teikuma savādāko izkārtojumu un norādi uz cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, nevis dzīvnieku. Lietuvas Kriminālkodeksā dominē sodu uzskaitījums no vieglākā uz bargāko, atšķirībā no Krimināllikumā noteiktā no bargākā uz vieglāko, tāpēc arī sankcijā sodu alternatīvais uzskaitījums ir no vieglākā uz bargāko. Tā kā noskaidrojām, ka Kriminālkodeksā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir noziegums, tad saprotams, kāpēc piemērots viens no bargākajiem sodiem. Kā redzams, abos krimināllikumos soda veida piemērošanas alternatīva atstāta tiesas kompetencē, uzskaitot tos soda veidus, kurus būtu kompakti piemērot par šī nozieguma pastrādāšanu. Krimināllikums piedāvā vairāk alternatīvas – brīvības atņemšanu, arestu, piespiedu darbu, naudas sodu, kā arī tiesību atņemšanu un mantas konfiskāciju pēc izvēles, savukārt Lietuvas Republikas Kriminālkodekss piedāvā piemērot publiskos darbus – „persona, kas notiesāta ar publisko darbu izpildīšanu, apņemas tiesas noteiktajā laikā bez atlīdzības izpildīt sabiedriski derīgus darbus no 10 līdz 40 stundām mēnesī”¹¹⁴, kā redzams, atšķirība ir tikai nosaukumā, bet ne soda būtībā atšķirībā no Latvijā piemērojamā piespiedu darba, arī piemērojams naudas sods, arests un brīvības atņemšana. Turklāt, piemērojot naudas sodu, Lietuvas Republikas Kriminālkodeksa vispārējā daļā minēts, ka „par neliela smaguma noziegumiem noteiktas soda robežas līdz 100 minimālā iztikas minimuma apmēram.”¹¹⁵ Īpašu vērību jāpievērš tam, ka Lietuvas Kriminālkodekss neparedz šī nozieguma kvalificējošas pazīmes, bet Latvijas Krimināllikuma 230. panta otrajā daļā tādas gan uzskaitītas – nozieguma izdarīšana publiskā vietā, nepilngadīgā klātbūtnē, nozieguma izdarīšana personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās vai arī būtiskā kaitējuma esamība. Jāuzsver, ka Krimināllikuma regulējums ir daudz kvalitatīvāk sastādīts un tā piemērošana ir daudz efektīvāka, ja pastāv vairāki noziedzīga nodarījuma konstatējošie apstākļi, kas būtiski var apdraudēt sabiedrisko drošību un kārtību, neaplūkojot šī nozieguma sastāvu tikai caur tikumības pārkāpšanas prizmas.

¹¹² Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās Krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 247.lpp.

¹¹³ Turpat.

¹¹⁴ Turpat. 261.lpp.

¹¹⁵ Turpat.

„Igaunijas Republikas parlaments Sodu kodeksu pieņēma 2001. gada 6. jūnijā un tas stājās spēkā no 2002. gada 1. septembra.”¹¹⁶ Vienpadsmitajā nodaļā „Noziegumi pret sabiedrisko kārtību un sabiedrisko drošību” ieļauts pants ar nosaukumu „Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem vai citi dzīvnieku aizsardzības noteikumu pārkāpumi”. Panta nosaukumā ietvertu papildinājumu „citi dzīvnieku aizsardzības noteikumu pārkāpumi” var interpretēt daudz plašāk nekā Krimināllikuma panta nosaukumu, jo tas neregulē citus dzīvnieku aizsardzības noteikumu pārkāpumus, tikai cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem. Saskaņā ar Igaunijas Sodu kodeksu „cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem, kas izraisa to bojāeju vai sakropļošanu, arī dzīvnieku spīdzināšana vai noteikto aizsardzības noteikumu pārkāpšana, ja vainīgais par tādām pašām darbībām bijis pakļauts administratīvajam sodam, tiek sodīta ar naudas sodu, vai arestu, vai ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam.”¹¹⁷ Sankcijas augstākā robeža ir brīvības atņemšana uz vienu gadu līdzīgi kā to paredz Lietuvas Republikas Kriminālkodekss. Pēc tā var spriest, ka Krimināllikumā paredzētās maksimālās soda robežas ir daudz augstākas, nekā Lietuvas un Igaunijas krimināllikumos. Turklāt Igaunijas Sodu kodeksā „noziegumi tiek iedalīti pirmās, otrās un trešās pakāpes noziegumos, atbilstoši soda smagumam.”¹¹⁸ Šāds iedalījums atšķiras no Krimināllikumā noteiktā - pēc jēdziena nosaukuma, kā arī pēc katram iedalījumam noteiktās augstākās soda robežas. Kodeksā ir noteikts, ka par otrās pakāpes noziegumiem kā maksimālais sods paredzēta brīvības atņemšana uz laiku ne ilgāku par astoņiem gadiem un līdz ar to, tā kā maksimālā soda robeža par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem paredzēta viens gads brīvības atņemšana, tad noziedzīgais nodarījums pieskaitāms pie otrās pakāpes noziegumiem, jo pirmās pakāpes noziegumu maksimāla soda robeža ir virs astoņiem gadiem, bet trešās pakāpes noziegumiem brīvības atņemšana kā maksimālais soda mērs netiek paredzēta.

Krievijas Federācijas Kriminālkodekss pieņemts 1996. gada 24. maijā. 245. pants, kas paredz atbildību par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, sastāv tāpat kā Krimināllikums no divām daļām, turklāt panta nosaukums ir identisks Krimināllikumā esošajam. Šis pants iekļauts divdesmit piektajā nodaļā „Noziegumi pret iedzīvotāju veselību un sabiedrisko tikumību”. Nodaļas nosaukums krasi atšķiras no Krimināllikumā esošā, taču to var izskaidrot ar 1903. gada Sodu likumu īpatnību pārmantojamību, pārliecību, ka cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem galvenokārt apdraud sabiedrisko tikumību.

¹¹⁶ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās Krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 6. lpp.

¹¹⁷ Уголовный кодекс Эстонии. Особенная часть. Статья 1951. [atsauce 18.05.2011.]. Pieejams: <http://www.hot.ee/estonianlegislation/0202.htm>

¹¹⁸ Ibid.

„(1) Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem, kuras rezultātā tie gājuši bojā vai sakropļoti, ja šis nodarījums veikts huligāniskos vai savtīgos nolūkos, vai pielietojot sadistiskas metodes, vai nepilngadīgā klātbūtnē, - tiek sodīts ar naudas sodu līdz astoņdesmit tūkstošiem rubļu vai algas apmērā, vai cita veida notiesātā ienākumiem periodā līdz sešiem mēnešiem, vai ar obligātiem darbiem uz laiku no simts divdesmit līdz simts astoņdesmit stundām, vai labošanas darbiem uz laiku līdz vienam gadam, vai ar arestu līdz sešiem mēnešiem.

(2) To pašu nodarījumu, ja to izdarījusi personu grupa, vai personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās vai organizēta grupa, - soda ar naudas sodu apmērā no simts tūkstošiem līdz trīssimts tūkstošiem rubļu vai nopelnītās algas apmērā vai cita veida notiesātā ienākumiem par periodu no viena gada līdz diviem gadiem, vai ar obligātiem darbiem uz laiku no simts astoņdesmit līdz divsimts četrdesmit stundām, vai ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem.”¹¹⁹

Būtībā pants, neatkarīgi no tā, ka tas sastāv no divām daļām ir atšķirīgs no Krimināllikumā esošā. Tas ne tikai prasa seku iestāšanos cietsirdīgas izturēšanās rezultātā, bet arī norāda uz to, ka darbībām jābūt izdarītām vai nu savtīgos, vai huligāniskos nolūkos, vai arī pielietojot sadistiskas metodes, vai veicot šādas darbības nepilngadīgā klātbūtnē. Ja tas netiek konstatēts, respektīvi, nav ar noziedzīgā nodarījuma sastāva. Jādomā, ka līdz ar to dzīvnieku aizsardzība attiecas uz šaurāku noziedzīgo nodarījumu loku, nekā Krimināllikumā paredzēts, jo Krimināllikums paredz atbildību par šādām darbībām neatkarīgi no tā kāds bijis nolūks. Turklāt šis pants neparedz atbildību par spīdzināšanu, nosaka tikai, ka nedrīkst pielietot sadistiskas metodes. Panta otrā daļa paredz tādas kvalificējošas pazīmes, kā noziedzīgā nodarījuma izdarīšana personu grupā, personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, kā arī noziedzīgā nodarījuma izdarīšana organizētā grupā. Lai gan sankcijā paredzēti vairāki alternatīvi soda veidi, tomēr augstākā sankciju robeža un tikai panta otrajā daļā ir brīvības atņemšana līdz diviem gadiem. Pirmajā daļā nav paredzēts brīvības atņemšanas sods, bargākais sods ir arests. No tā izriet, ka Krimināllikums paredz daudz bargākus sodus, bet Krievijas Federācijas Kriminālkodekss paredz vainīgām personām nepelnīti liberālus sodus.

Ukrainas Kriminālkodekss pieņemts 2001. gada 5. aprīlī un stājies spēkā tā paša gada 1. septembrī. Arī Ukrainas Kriminālkodeksa regulējums, sastāv no divām daļām. 299. pants, ar nosaukumu „Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem”, kas atrodas iekš divdesmitās nodaļas „Noziegumi pret sabiedrisko kārtību un tikumību”, nosaka, ka:

¹¹⁹Уголовный кодекс РФ. Статья 245. [atsauce 18.05.2011.]. Pieejams: <http://www.interlaw.ru/law/docs/10008000-041.htm#245>

„(1) Ņirgāšanās par dzīvniekiem, attiecināma uz mugurkaulniekiem, pastrādāta pielietojot cietsirdīgas metodes vai huligāniskos nolūkos, kā arī norādīto dzīvnieku uzkūdišana vienam uz otru, pastrādāta huligāniskos vai savtīgos nolūkos, - tiek sodīta ar naudas sodu līdz piecdesmit neapliekamam ar nodokli pilsoņa minimālajiem ienākumiem vai arestu uz laiku līdz sešiem mēnešiem.

(2) Tās pašas dabības, izdarītas nepilngadīgā klātbūtnē, - tiek sodītas ar naudas sodu līdz divsimts ar nodokli neapliekamajiem pilsoņa minimālajiem ienākumiem vai ar brīvības ierobežojumu uz laiku līdz diviem gadiem.”¹²⁰

Kā redzams, soda augstākā robeža pirmajā daļā ir tikai arests, bet otrajā daļā brīvības ierobežojums, bez izolācijas no sabiedrības. Brīvības atņemšanu Ukrainas Kriminālkodekss par šo noziedzīgo nodarījumu neparedz. Panta saturs vairāk līdzīgs Krievijas Federācijas Kriminālkodeksa pantam. Panta saturs ir diezgan plašs, jo ņirgāšanos, pielietojot cietsirdīgas metodes, var dažādi interpretēt – gan kā ņirgāšanos sitot ar dēli dzīvniekam vai arī ar zāģi nozāģējot dzīvniekam asti vai arī spīdzinot dzīvnieku. Panta neparedz, lai šo darbību rezultātā iestātos dzīvnieka nāve vai arī tas tiktu sakropļots, atšķirībā no Krimināllikuma.

Austrijas Kriminālkodekss pieņemts 1974. gada 29. janvārī, stājies spēkā no 1975. gada 1. janvāra. Austrijas Kriminālkodeksā šāds nodarījums izdalīts atsevišķā nodaļā ar nosaukumu „Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem”.

„(1) Ikviens, kurš:

- 1) Cietsirdīgi izturās pret dzīvnieku vai nodara tam nevajadzīgas ciešanas;
- 2) Pamet dzīvnieku, kaut arī tas nav spējīgs dzīvot brīvībā, vai,
- 3) Ar nodomu uzrīda viņu citam dzīvniekam, lai tas izciestu mokošas ciešanas, sodāms ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar naudas sodu līdz 360 dienas likmēm.

(2) Tāpat sodāms ikviens, kurš kaut arī aiz neuzmanības, sakarā ar vairāku dzīvnieku transportēšanu nostāda tos uz ilgāku laiku mokošā stāvoklī, atstājot bez barības, dzēriena vai kādā citādā veidā.

(3) Tāpat sodāms ikviens, kurš tīši nogalina mugurkaulnieku dzīvnieku.”¹²¹

Šajā Kriminālkodeksā atšķirībā no Krimināllikuma ir uzskaitītas cietsirdības izpausmes par ko tiek paredzēta kriminālatbildība. Krimināllikumā ir tikai noteikts, ka atbildība tiek paredzēta par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, ja tās rezultātā tie gājuši bojā vai sakropļoti vai par spīdzināšanu. Visas cietsirdības izpausmes tiek uzskaitītas „Dzīvnieku aizsardzības

¹²⁰Уголовный кодекс Украины. Статья 299. [atsauce 18.05.2011.]. Pieejams: <http://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovnij-kodeks/razdel-1-12/>

¹²¹ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 309.lpp.

likumā”. Turklāt Austrijas Kriminālkodeksa regulējums neprasa, lai obligāti iestātos sekas, tas paredz atbildību jau par pašu cietsirdību, kas nodara dzīvniekam nevajadzīgas ciešanas. Tā kā Austrijas Kriminālkodekss paredz atsevišķu nodaļu šim nodarījumam, domājams, tad gan ir vērts aprakstīt sīkāk cietsirdības izpausmes, atšķirībā no Krimināllikuma, kurā dzīvnieku aizsardzības regulējums atrodas nodaļā pie citiem noziedzīgiem nodarījumiem. Sods Kriminālkodeksā ir samērā viegls, salīdzinot ar Krimināllikumā paredzēto brīvības atņemšanu uz trim gadiem.

Salīdzinājumā ar Lietuvas, Igaunijas, Krievijas, Ukrainas un Austrijas tiesību aktos paredzētām sankcijām, Krimināllikumā paredzētās maksimālās soda robežas par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem ir daudz bargākas. Arī regulējums katras valsts ietvaros nav idents, jo atšķirīgās sabiedriskās sistēmās par vienām un tām pašām problēmām nereti jautājumi tiek risināti dažādi. Neatkarīgi no tā, apsveicams ir fakts, ka šāds regulējums tomēr krimināllikumu ietvaros tiek iekļauts, jo ne visu valstu tiesību avoti par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem paredz kriminālatbildību, ir arī valstis, kuru normatīvie akti nosaka tikai administratīvo atbildību. Kā spilgtu piemēru var minēt Baltkrieviju. Paredzot tikai administratīvo atbildību, netiek praktiski likti nekādi šķēršļi šāda noziedzīga nodarījuma pastrādāšanai, jo sods ir pārāk nesamērīgs. Būtībā daudz kas ir atkarīgs no valsts īpatnībām, jo, piemēram, Vācijā un Austrijā dzīvnieku tiesības pat tiek aizsargātas ar konstitūciju, tā varētu būt arī Latvijā.

Kopsavilkums

Pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Anologi pirmajos sodu likumos noteiktajam, mūsdienās cietsirdīga izturēšanās apdraud arī sabiedrisko tikumību, ne tikai vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību, it sevišķi gadījumos, ja šāda nežēlīga rīcība notiek publiskā vietā vai nepilngadīgā klātbūtnē.
2. Krimināllikumā paredzētā papildsoda – turēt dzīvniekus uz kādu noteiktu laiku, izpilde ir problemātiska, jo grūti kontrolēt vai notiesātā persona nav iegādājusies kādu dzīvnieku. Tādēļ katrā pilsētā un pagastā būtu vajadzīgs dzīvnieku reģistrs.
3. Dzīvnieku aizsardzība mazāk tiek reglamentēta starptautiskajā līmenī, vairāk katras valsts iekšienē. „Vispārējā dzīvnieku tiesību deklarācija” nav juridiski saistoša, jo dzīvnieku kā īpašuma statuss kopumā netiek apšaubīts.
4. Savvaļas dzīvniekiem, kuriem ir īpašnieks, jānodrošina to labturība, neskatoties uz to, ka tie ir savvaļas dzīvnieki, kuri pielāgojušies dzīvei brīvā dabā un līdz ar to paši var izdzīvot.
5. Nereti cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvniekiem gadījumos vaina ir grūti pierādāma, it īpaši to apgrūtina tas, ka dzīvnieka saimnieku nevar atrast, kā arī nevar pierādīt, kas ir īstais saimnieks. Tāpēc būtu ieteicams ieviest stingru dzīvnieku identifikācijas un reģistrācijas kārtību.
6. Dzīvnieku izmantošanu cirkā, liekot tiem pārsniegt savas dabiskās spējas ar nežēlīgu dresūru palīdzību vajadzētu aizliegt arī Latvijā, jo izklaide nav attaisnojums dzīvnieku ciešanām.
7. „Dzīvnieku aizsardzības likums” ir iekšēji ar citiem noteikumiem pretrunīgs un ar savstarpēji izslēdzošiem noteikumiem. Tajā vajadzētu izdarīt izmaiņas un papildinājumus, vajadzētu to saskaņot ar citiem normatīvajiem aktiem.
8. Nav lietderīgi ietvert Krimināllikuma 230. panta sankcijā papildsodu – tiesību atņemšanu turēt dzīvniekus uz noteiktu laiku, jo aizliegums turēt dzīvniekus tiem, kas sodīti par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem ir noteikts „Dzīvnieku aizsardzības likumā”.
9. Būtu ieteicams par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem paredzēt tikai kriminālatbildību, papildus arī nosakot Krimināllikumā atbildību par cietsirdīgas izturēšanās faktu, neatkarīgi no izraisītajām sekām.

Anotācija angļu valodā

Annotation

The name of diploma work is “Cruel treatment of animals”. The purpose of diploma work is research of the cruel treatment of animals based on criminal aspects of Latvian law and regulations as well as within the laws of other countries and to clarify the main sources of law, which sums up animal rights. In addition, there is analysis of animal protection problem in practice, providing appropriate solution to improve the situation. Special attention is given within the framework of this work to problems associated with the crime and administrative violation separation. The work analyzes the cruel treatment of animals based on understanding of criminal aspect of Latvian law over the 20th century, as well as within the laws and regulations of other countries. Great attention is given to animals cruel expressions to characterize, interpret, linking with the examples of practice.

Law and regulations that regulating animal protection issues are sufficiently disorganized case in Latvia, which mainly shows gaps and inconsistencies in the animal protection law, forfeit is too liberal against sentences convicts, the difficulty to prove their guilt, as well as public attitude towards animals like things.

This problem is quite urgent in Latvia and other countries which must be solved not only from juridical view, but also from an ethical perspective.

Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts

Literatūra

1. Babītes pagastā suņus pārvērš skeletos. [B.v.]: 11.08.08, – [atsauce 15.05.2011.]. Pieejams: <http://www.tribine.lv/zinas/Babites-pagasta-sunus-parvers/5521>
2. Bāra I. Darba dzīvnieka statuss un tiesiskais regulējums. [B.v.]: [b.g.], - [atsauce 26.04.2011.]. Pieejams: http://www.turiba.lv/darba_tirgus_2008/pages/Bara_lv.html
3. Bierande R. Dzīvnieku klasifikācija likuma izpratnē. [B.v.]: 12.08.2010, - [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://lv.lv/?menu=doc&id=214858>
4. Blūma M., Dzenītis J., Gružinis S. u.c. Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1982.
5. Cirks mazliet citādākā griezumā. [B.v.]: 27.04.2010, - [atsauce 15.05.2011.]. Pieejams: <http://cirkadzivnieki.blogspot.com/>
6. Judins A. Krimināltiesību terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Raka, 1999.
7. Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Nordik, 1998.
8. Klods Nue Ž. Vispārējās dzīvnieku tiesību deklarācijas ietekme. [B.v.]: 18.06.2009, – [atsauce 19.04.2011.]. Pieejams: <https://dzivniekutiesibas.wordpress.com/2009/07/20/par-tiesibu-deklaracijam/>
9. Krastiņš U. Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001.
10. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās Krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004.
11. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
12. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs 3. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007.
13. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. 3. papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009.
14. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001.
15. Krauss D., Pastile K. Krimināltiesību pamatjautājumi Latvijā un Vācijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2002.
16. Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas Kriminālkodeksa pantiem. Rīga: TIC, 1997.
17. Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Autoru kolektīvs. Rīga: Fonds Latvijas Vēsture, 2000.

18. Latvijas valsts un tiesību vēsture. Mācību līdzeklis Latvijas Policijas akadēmijas neklātienas studentiem. Rīga: Petrovskis un Ko, 2006.
19. Liholaja V. Uz Krimināllikuma desmitgadi atsaucoties (II). Jurista Vārds, 2009. 1. decembris, nr. 48.
20. Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
21. Nemaksā par dzīvnieku ciešanām. [B.v.]: 09.03.2011, – [atsauce 15.05.2011.]. Pieejams: <http://www.spoki.lv/aktuali/Nemaksa-par-dzivnieku-ciesanam/305670>
22. Nē, mammu, dzīvnieki ir lietas. Palasi likumus. [B.v.]: 09.02.2010, - [atsauce 10.05.2011.].Pieejams:<http://dzivniekutiesibas.wordpress.com/2010/02/09/%E2%80%A2-ne-mammu-dzivnieki-ir-lietas-palasi-likumus/>
23. Par tiesību deklarācijām. [B.v.]: 20.07.2009, - [atsauce 28.03.2011.]. Pieejams: <http://www.zb-zeme.lv/ekofilosofija/dzivniektiesibu-deklaracijas-izcelsme>
24. Protestēs pret cietsirdīgu dzīvnieku kaušanu. [B.v.]: 14.09.2009, – [atsauce 15.05.2010.]. Pieejams: <http://www.apollo.lv/portal/sieviete/articles/179075>
25. Rollin B. Animal rights and human morality. New York: Prometheus Books, 1992.
26. Savvaļas zirgiem Jelgavas Pilssalā ziemas beigās var pietrūkt barības. [B.v.]: 30.12.2010, - [atsauce 13.05.2011.]. Pieejams: http://www.zz.lv/portals/vietejas/raksts.html?xml_id=27242
27. Skaidrojošā vārdnīca. [atsauce 23.04.2011.]. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/sv/>
28. Strautmanis J. Ekoloģisko tiesību pamati. Dabasvides tiesiskā aizsardzība. Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.
29. Suņa purns bija sasiets profesionāli. Kurš un kāpēc to izdarīja? [B.v.]: 14.12.2010, - [atsauce 15.05.2011.]. Pieejams: <http://www.kasjauns.lv/lv/zinas/35370/suna-purns-bija-sasiets-profesionali-kurs-un-kapec-to-izdarija>
30. Traiņins A., Meņšagins V., Višinska Z. KPFSR Kriminālkodeks. Komentārs. Rīga: Grāmatu apgāds, 1946.

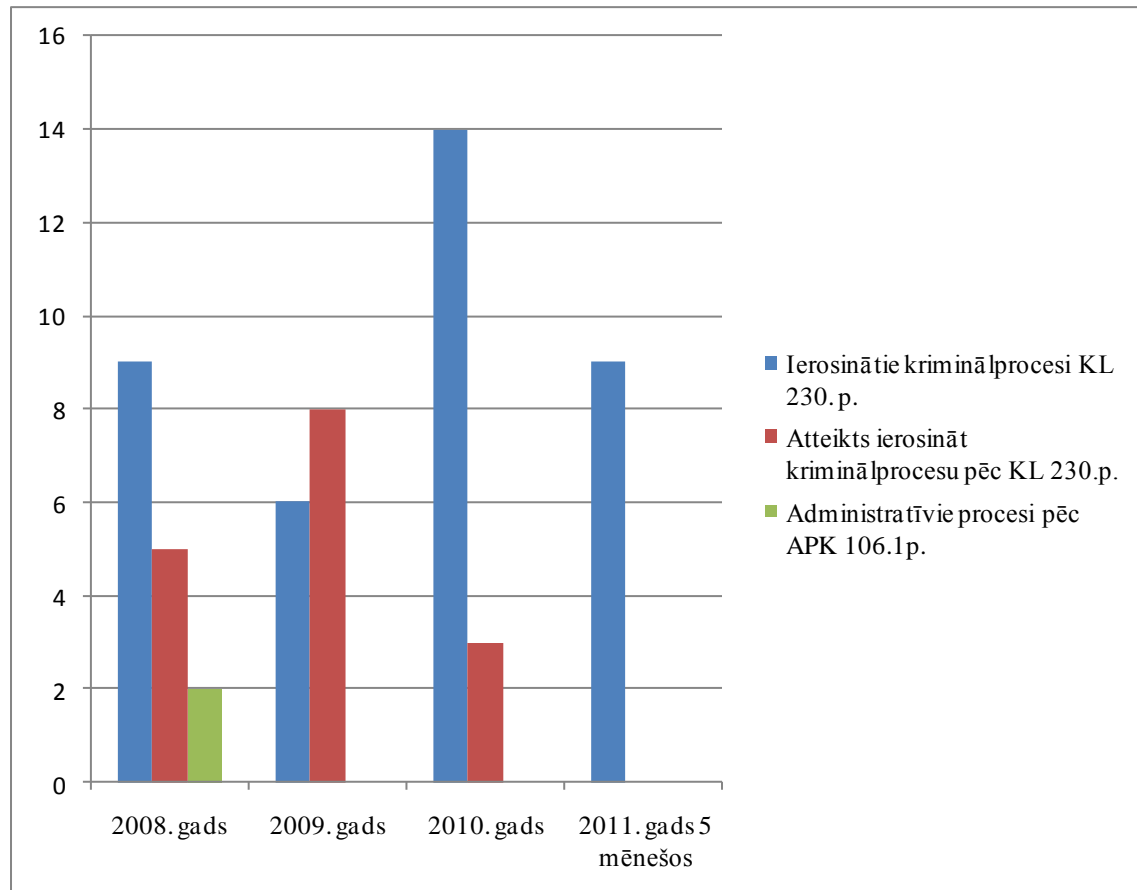
Normatīvie akti

1. Dzīvnieku tiesību deklarācija. [B.v.]: 15.01.2008, - [atsauce 11.05.2010.]. Pieejams: <http://www.zb-zeme.lv/ekofilosofija/dzivnieku-tiesibu-deklaracija>
2. Eiropas konvencija par mājas (istabas) dzīvnieku aizsardzību. Strasbūra: 13.11.1987. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=218104>
3. 1903. gada 22. marta Sodu likumi. 3. izdevums. Rīga: Neoficiāls izdevums, 1930.
4. 1933. gada 24. aprīļa Sodu likums. Rīga: Neoficiāls izdevums, 1934.
5. Latvijas Republikas Administratīvo pārkāpumu kodekss. Aktuālā redakcija. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=89648&mode=DOC>

6. Latvijas Republikas Bērnu tiesību aizsardzības likums. Aktuālā redakcija. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=49096>
7. Latvijas Republikas Dzīvnieku aizsardzības likums. Aktuālā redakcija. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=14940>
8. Latvijas Republikas Krimināllikums. Redakcija no 01.04.1999. līdz 14.06.2000. Pamatredakcija. Pieejams: http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966&version_date=01.04.1999
9. Latvijas Republikas Krimināllikums. Aktuālā redakcija. Pieejams: http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966&version_date=01.01.2011
10. Latvijas Republikas Medību likums. Aktuālā redakcija. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=77455>
11. Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību. Aktuālā redakcija. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?mode=DOC&id=50539>
12. Medību noteikumi. MK noteikumi Nr.760, 23.12.2003. Rīga: Ministru kabinets. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=82552&from=off>
13. Уголовный кодекс РФ. Pieejams: <http://www.interlaw.ru/law/docs/10008000-041.htm#245>
14. Уголовный кодекс Украины. Pieejams: <http://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/razdel-1-12/>
15. Уголовный кодекс Эстонии. Pieejams: <http://www.hot.ee/estonianlegislation/0202.htm>

Juridiskās prakses materiāli

1. Administratīvās rajona tiesas 2007. gada 12. novembra spriedums lietā Nr. A42392707.
2. Rīgas rajona tiesas 2009. gada 30. septembra spriedums lietā Nr. 11354036808.
3. Saldus rajona tiesas 2009. gada 5. oktobra spriedums lietā Nr. 11360019509.
4. Administratīvās rajona tiesas 2010. gada 10. maija spriedums lietā Nr. A42623108.
5. Gulbenes rajona tiesas 2010. gada 25. maija spriedums lietā Nr. 1170044309.
6. Krāslavas rajona tiesas 2010. gada 2. septembra spriedums lietā Nr. 11240025210.
7. Rīgas rajona tiesas 2011. gada 6. janvāra spriedums lietā Nr. 11352008410.
8. Tukuma rajona tiesas 2011. gada 19. janvāra spriedums lietā Nr. 11390019610.

RĪGAS REĢIONA PĀRVALDES STATISTIKA

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Liene Vīndedze _____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr. iur. Diāna Hamkova _____

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā 23.05.2011.

Metodiķe: Iveta Balode _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretāre: _____